

Opinnäytetyö (YAMK)

Taiteen uudet kontekstit

2023

Jenny Jumppanen

Pääroolissa asuinalue

– Teatteritaide osana alueellista kehitystyötä

Opinnäytetyö YAMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Taiteen uudet kontekstit

2023 | 69 sivua, 9 liitesivua

Jenny Jumppanen

Pääroolissa asuinalue

– Teatteritaide osana alueellista kehitystyötä

Tämä opinnäytetyö nostaa esiin teatteritaiteen moniulotteiset mahdollisuudet osana yhteiskunnallista kehitystyötä. Taideorganisaatioiden toteuttaman jalkautuvan taidetoiminnan keinoin halutaan vaikuttaa muun muassa asuinalueiden kulttuurilliseen kehitystyöhön, alueelliseen eriarvoistumiseen ja myönteiseen alueprofilointiin. Opinnäytetyön tavoitteena on kasvattaa tämän työskentelyn tunnettuutta ja avata teatterintekijän motiiveja työskennellä osallisuutta ja saavutettavuutta korostavista lähtökohdista käsin.

Keskiössä on Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosaston toteuttama alueellinen taidetoiminta ja aluehanke, Pääroolissa Malmi, joka on yksi Helsingin kaupungin rahoittamista osallistavan kulttuurityön Helsingin malli -hankkeista. Hanketoiminta avataan konkreettisin toiminnankuvauksin ja esitysesimerkein.

Osana opinnäytetyötä ja Pääroolissa Malmia toteutettiin katsojakysely hankkeen toisena toimintavuonna tehdyn Zone Malmi -teatteriesityksen yhteyteen. Kyselyllä tutkittiin, millaisia vaikutuksia teatteriesityksen näkemisellä oli katsojan mielikuviin Malmista alueena. Kyselyn tulokset osoittavat muutosta tapahtuneen ja tukevat onnistumista hanketavoitteiden saavuttamisessa sekä näkemystä alueellisen taidetoiminnan tarpeellisuudesta.

Asiasanat:

teatteri, yhteisöteatteri, osallistava teatteri, soveltava taide, yleisötyö, alueellinen identiteetti, taidelähtöiset menetelmät, kaupunkikulttuuri, kulttuuripolitiikka.

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Contemporary Contexts of Arts

2023 | 69 pages, 9 pages in appendices

Jenny Jumppanen

In the Leading Role: Neighbourhood

- Theatre Art as a Part of Regional Development Work

This thesis highlights the diverse possibilities of using theater as a part of community development work. Through community engagement and artistic methods by art organizations, the aim is to influence cultural development in residential areas, regional inequalities and positive area profiling. The objective is to raise awareness of this approach and to uncover the motivations of theatre makers emphasizing inclusivity and accessibility.

The focus is on the audience outreach department of the Helsinki City Theatre and its regional arts activities, in particular the "Pääroolissa Malmi" initiative – a city-funded project based on the Helsinki model. The project activities are explained through concrete descriptions of actions and examples of performances.

As part of the thesis, a survey was conducted in connection with the theatre production "Zone Malmi". The aim of the survey was to investigate whether watching the theatre performance affected the audience's perception of Malmi as an area. The results of the survey indicate a change in perceptions, success in achieving the project's goals, and support the artists' view of the need for regional arts activities.

Keywords:

community theatre, participatory theatre, audience outreach, socially engaged art, regional identity, art-based methods, urban culture, cultural policy.

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Helsingin malli – yhdessä enemmän	11
2.1 Demokratiapiloteista Helsingin malliksi	12
2.2 Helsingin malli 2022–2024	16
2.3 Malmi Helsingin mallin kohdealueena	18
3 Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyö ja alueellinen taidetoiminta	21
3.1 Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyö	22
3.2 Helsingin mallin ja alueellisen taidetoiminnan merkitys yleisötyölle	24
3.3 Pääroolissa-hankkeet	26
3.3.1 Dialogisuus ja ”suunnitelmallinen suunnittelemattomuus”	27
3.3.2 Yhteisöteatterin keinoin kohti esityksellisiä ulostuloja	30
3.3.3 Mihin taide ja teatteri taipuvat?	32
4 Pääroolissa Malmi	34
4.1 Pääroolissa Malmin hanketiimi ja taiteilijoiden työrooli	35
4.2 Aluekävelyitä ja nuorten ääniä	37
4.3 Zone Malmi – teatteriesitys, jossa noppa näyttää tien	40
4.3.1 Osallistujista	41
4.3.2 Zone Malmin käsikirjoitusvaihe	42
4.3.3 Zone Malmin esitysvaihe	45
4.3.4 Alkukartoitus- ja palautekyselyt osallistujille	47
5 Zone Malmi -katsojakysely	50
5.1 Katsojakyselyn rakenne ja kysymysten asettelu	51
5.2 Katsojakyselyn tulokset	54
5.3 Voiko taidetta mitata?	59
6 Lopuksi	61
Lähteet	64

Liitteet

Liite 1. Zone Malmi -esityksen ideointi- ja käsikirjoitustyöpajat

Liite 2. Zone Malmi -alkukartoituskysely osallistujille

Liite 3. Zone Malmi -palautekysely osallistujille

Liite 4. Zone Malmi -katsojakysely

Kuvat

Kuva 1. Malmin poluilla -kävelykierros (Kuva: Mirja Neuvonen). 38

Kuva 2. WHO DIS? (Kuva: Satbir Singh). 40

Kuva 3. Zone Malmi -esityksen peliruudut: onnenkantamoinen, valta, vastoinikäyminen sekä Malmin tähti (Kuva: Janne Puustinen). 44

Kuva 4. Zone Malmi -loppukohtaus kattoterassilla (Kuva: Laura Ikonen). 46

Taulukot

Taulukko 1. Zone Malmin osallistujien alkukartoituskysely: Mitä toivot saavasi toimintaan osallistumisesta? 48

Taulukko 2. Zone Malmi -katsojakysely: Esityspäivä. 54

Taulukko 3. Zone Malmi -katsojakysely: Asuinpaikkasi suhteessa Malmiin. 55

1 Johdanto

Helsingin kaupungin kaupunkikehitystyössä ja strategisessa suunnittelussa kulttuurilla ja kulttuuritoiminnalla on suuri rooli. Kaupunkistrategiassa 2021–2025 taidetta ja kulttuuria kehoitetaan pitämään suuressa arvossa ja kulttuuritoimintaa itsessään halutaan tukea avustusten ja uusien rakenteiden turvin. Helsingin vahvuudeksi mielletään monimuotoinen ja eläväinen kaupunkikulttuuri, joka pohjaa yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen. Helsinki nähdään mahdollisuuksien kaupunkina, jossa kuka tahansa voi tuntea itsensä vapaaksi. (Helsingin kaupunki 2021a, 8, 26.)

Helsinkiä, kuten muitakin suomalaisia kaupunkeja, vaivaa kuitenkin ei-toivottu kehityssuunta, johon pyritään löytämään ratkaisuja niin kaupunkitasolla kuin yhteiskunnallisestikin. Eriarvoisuus tai erivertaisuus läpileikkaa yhteiskuntaamme, ja segregatio eli alueellinen eriytyminen on etenkin pääkaupunkiseutua koskettava ilmiö (Rajavuori 2022, 181). Kyse on kaupunkisegregaatiosta, jolla tarkoitetaan etenkin asuinalueiden välillä kasvavia sosiaalisia ja etnisiä sekä asumisen ja asuntomarkkinoihin jäsentyviä, erivertaisuutta lisääviä eroja. Tämän lisäksi segregatian tutkijat ovat viime vuosina kiinnittäneet huomiota eriytymisen näkymiseen myös eri elämänalueilla. (Bernelius & Rönnerberg 2021.) Pääkaupunkiseudulla kaupunginosien väliseen demografiseen, sosioekonomiseen ja etniseen eriarvoistumiseen pyritään reagoimaan voimakkaasti konkreettisilla poliittisilla toimilla sekä poikkitoimialaisen kaupunkisuunnittelun tasolla (Helsingin kaupunki 2021c, 86–87). Helsingissä tähän kytkeytyvät myös kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala sekä erilaisten rahoitusmallien myötä helsinkiläiset kulttuuri- ja taideorganisaatiot (Helsingin kaupunki 2023a).

Tämä opinnäytetyö nostaa esiin yhden eriarvoistumista ja eriytymistä vastaan taistelevan kaupunkikulttuurisen toimen, joka avataan sukelluksella ruohonjuuritasolle. Keskiössä on Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosaston toteuttama alueellinen taidehanke Pääroolissa Malmi, joka on yksi Helsingin kaupungin rahoittamista, osallistavan kulttuurityön Helsingin malli -hankkeista.

Helsingin mallin mukaisten hankkeiden tavoite on jalkautua rakenteellista, kulttuurillista ja yhteisöllistä kehitystyötä tarvitseville alueille ja valjastaa taidetyöskentelyn työvälineet alueen palvelukseen. Kulttuuri- ja taidetoiminnalla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisiin kehityssuuntiin, välttämään alueellista eriarvoistumista, lisäämään alueellista osallisuutta sekä rakentamaan kaupunkiorganisaation, taidetoimijan sekä kohdealueen asukkaiden ja paikallistoimijoiden yhteistyönä uutta, omaleimaista kaupunkikulttuuria. (Helsingin kaupunki 2023a.) Taustoitetaan Helsingin kaupungin koordinoiman Helsingin malli -hankkeen luvussa kaksi tarkastellen hankkeen historiaa sekä toiminnan tavoitteita. Lisäksi avaan luvussa hanketoimintojen kohdealueiden valintaperusteita. Keskeistä on luoda katsaus toimintaan sitä toteuttaneen taidetoimijan ja teatteritaiteen näkökulmasta.

Helsingin alueellisesta kehitystyöstä sekä Helsingin mallista on julkaistu tutkimustietoa ja raportteja kaupungin omasta toimesta sekä ulkopuolisten tutkimusten myötä (esim. Kuusi & Tolvanen 2011; Kuusi ym. 2017; Nikula ym. 2019; Laakso & Turunen 2019). Nämä raportit ja julkaisut muodostavat tietopohjan Helsingin mallin historian sekä Helsingin kaupungin toteuttaman alueellisen työn kehitysvaiheiden tarkastelulle. Lisäksi oleellisen katsauksen Helsingin mallin varhaisiin vaiheisiin ja taidetoimijan rooliin osana kaupungin rahoittamaa hanketoimintaa luo julkaisu Kulttuurin paikka? Kulttuuri asuinalueiden kehittämisessä – Tapaus Suomen Kansallisteatteri Kontulassa (Ilmonen & Lilius 2017). Tämä julkaisu avaa Suomen Kansallisteatterin toteuttamaa alueellista taidetoimintaa Helsingin mallin pilottikaudella 2016–2018, ja on teatteriorganisaatiota edustavan näkökulmansa vuoksi tarpeen mainita tämän opinnäytetyön ohessa. Tämä Kansallisteatterin alueellisesta taidetoiminnasta kertova julkaisu ei kuitenkaan keskity yksinomaan taidetoimijan rooliin ja tarjoaa katsauksen aikaan, jolloin alueelliset taidehankkeet nähtiin vielä uudenlaisina avauksina yleisötyön kentällä. Täysin taidetoimijan kynällä kirjoitettua, ajankohtaista tietoa Helsingin mallin mukaisen alueellisen taidetoiminnan toteuttamisesta on siis rajallisesti saatavilla. Opinnäytetyön tavoite onkin paikata tätä puutetta, ja kasvattaa alueellisen ja yhteisöllisen taidetoiminnan tunnettuutta analysoiden Helsingin malli -hankkeiden

toteutumisen kannalta äärimmäisen tärkeää taidetoimijan roolia sekä avaten ruohonjuuritasolla toimineiden tekijöiden ja taidetoimintaan osallistuneiden kokemuksia.

Kolmannessa luvussa syvennytään opinnäytetyön toimintaympäristöön eli Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöhön ja yleisötyöosaston runkotoimintaan integroituneeseen alueelliseen taidetoimintaan. Avaan yleisötyön käsitettä Helsingin Kaupunginteatterin toteuttaman monimuotoisen yleisötyön näkökulmasta, ja pohdin taideorganisaation seinien ulkopuolelle jalkautuvan taidetyöskentelyn merkitystä yleisötyöosaston kehitykselle. Luvun keskiössä ovat Pääroolissa-taidehankkeet, joita Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto on koordinoanut ja toteuttanut jo kymmenen vuoden ajan. Avaan luvussa konkreettisten työskentely- ja esitysesimerkkien avulla Pääroolissa-hankkeiden vakiintuneita käytänteitä, jotka on koettu toimiviksi aluehanketta suunnitellessa, toteuttaessa ja kehitettäessä. Pääroolissa-hankkeiden toiminnot ovat toteutuneet pääosin yhteisöteatterin keinoin, joten tähän liittyvä termistö on niin ikään määritelty kolmannessa luvussa. Lisäksi pohdin, millaisia vaikutuksia teatteritaiteella voi olla alue- ja yhteisölähtöisissä prosesseissa, minkälaiseen työskentelyyn teatteritaiteen välineistö taipuu ja millaisiin työrooleihin taiteentekijä voi näissä prosesseissa päätyä.

Opinnäytetyön neljäs luku esittelee kaudella 2022–2024 käynnissä olevan alueellisen taidehankkeen, Pääroolissa Malmin, sekä hanketta toteuttavan työryhmän. Jaan kokemuksia ja havaintoja Malmilta avaten alueella jo toteutettua alue- ja yhteisölähtöistä työskentelyä. Keskiössä on hankkeen osana syntynyt teos, Zone Malmi – teatteriesitys, jossa noppa näyttää tien (2023). Tarkastelen esityksen kokonaisprosessia ideointivaiheesta aina näytäntökauteen sekä osallistuja- ja katsojapalautteisiin saakka. Zone Malmin kaltaisen, kaupunkitilaan jalkautuneen esityksen voi katsoa olleen aluetoiminnalle tyypillinen osa hankekulkua, jonka kohdalla toiminnalle asetettuja tavoitteita saavutettiin onnistuneesti.

Osaksi opinnäytetyötä sekä osana Pääroolissa Malmi -hanketta toteutettiin katsojakysely Zone Malmi -esityksen yhteyteen. Katsojakyselyllä haluttiin

selvittää millaisia vaikutuksia teatteriesityksellä voi olla mielikuviin tietystä asuinalueesta. Kyselyllä tiedusteltiin katsojien ennakkokäsityksiä Malmista sekä kokemusta siitä, muuttuiko näkemys alueesta Zone Malmi -teatteriesityksen näkemisen jälkeen. Tuliko Malmista mainettaan parempi alue esityskokemuksen päätteeksi? Vai onko Malmia kenties problematisoitu turhaan? Kyselyalustana käytettiin Helsingin malli -hanketoiminnan seurannassa ja arvioinnissa käytössä olevaa Pokka-työkalua. Katsojakyselyn tuloksia hyödynnetään Pääroolissa Malmi -hankkeen kehitystyössä, ja tuloksilla voidaan tarkastella toimiko teatteriesitys keinona hanketavoitteeksi asetetun myönteisen asuinalueprofiilin kasvattamisessa. Tulosten toivotaan tukevan myös Helsingin mallin kehitystyötä ja tarjoavan rahoittajalle konkreettista dataa taidetoiminnan vaikutuksista asuinalueella. Katsojakyselyn toteutustapa, kysymykset sekä johtopäätökset kyselyn tuloksista ovat avattu viidennessä luvussa. Lisäksi luvussa pohditaan, ovatko taiteen vaikutukset mitattavissa.

Opinnäytetyön sisältö nojaa kokemuksiini Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöntekijänä sekä alueellisten taidehankkeiden koordinaattorina ja toteuttajana. Olen työskennellyt Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosastolla vuodesta 2013 alkaen ja toiminut aluetaitelijana sekä hankekoordinaattorina kaikissa Helsingin Kaupunginteatterin toteuttamissa alueellisissa taidehankkeissa. Nämä hankkeet myötävaikuttivat vakinaistamiseeni päätoimiseksi yleisötyöntekijäksi vuonna 2018. Pääroolissa Malmi -hankkeessa toimin edelleen koordinaattorina, yhtenä toiminnan vetäjistä sekä esityksellisten ulostulojen, kuten Zone Malmin esitystuottajana. Koulutustaustaltani olen teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK).

Opinnäytetyö esittelee taiteen soveltavan käytön ulottuvuuksia ja perusteluja sille, miksi taidetyöskentelyn voi katsoa soveltuvan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta korostavien tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteeni on syventää ymmärrystä taidetyöskentelyn yhteiskuntavastuullisista lähtökohdista ja taidekeinojen lähes rajattomista mahdollisuuksista kytkeytyä yhteiskunnalliseen kehitystyöhön. Toivon opinnäytetyön tavoittavan nykyisiä ja tulevia

taiteentekijöitä, teatteritaiteen ja yhteisötaiteen ammattilaisia sekä verkostoja ja sektoreita, jotka suunnittelevat kumppanuuksia taidetoimijoiden kanssa.

On syytä mainita, että tämä opinnäytetyö on kirjoitettu sellaisen hanketoteuttajan näkökulmasta, joka toimii työskentelylleen ja toiminnalleen rahoitusta hakevana osapuolena. Pääroolissa Malmin kaltainen, laajamittainen hanketyöskentely ei olisi mahdollista ilman Helsingin kaupungin erillisrahoitusta. Tämän vuoksi opinnäytetyön toivotaan toimivan Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tukena Helsingin mallin kaltaisen hanketoiminnan kehitystyössä ja tukevan rahoituksen toteutumista jatkossakin.

Lähdekirjallisuudeksi on valikoitunut kaupunkitutkimuksen, yhteisötaiteen, kulttuurihyvinvoinnin ja tulevaisuuden tutkimuksen julkaisuja. Helsingin mallista kirjoitetut raportit ja vaikuttavuusarviointit sekä kaupunkitiedon artikkelit ovat olleet merkittävä tietolähde, joihin taidetoimijan näkökulma peilautuu. Opinnäytetyö on toteutettu osana Pääroolissa Malmi -hanketta ja näin ollen työn toimeksiannosta vastaa Helsingin Kaupunginteatteri.

2 Helsingin malli – yhdessä enemmän

My work in community art stands on the belief that everyone has the right to create art and to share the result, as well as to enjoy and participate what others do. Shaping your own cultural identity – and having it recognised by others – is central to human dignity and growth. If people can't represent themselves culturally how can they do so in any other way, including politically? If people are only imagined and portrayed by others, how can they be full, free and equal citizens? (Matarasso 2023.)

Yhteisötaidekentän pitkän linjan tekijä, brittiläinen Francois Matarasso kuvaa kulttuurillisen itseilmaisun sekä taiteen tekemisen olevan osa ihmisen perusoikeuksia (Matarasso 2019, 51–52). Matarasso viittaa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen (1948) 27. artiklaan:

Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista (YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 2023).

Näen, että Matarasson tapaan tätä samaa perusoikeutta pitävät johtotähtenään, tiedostaen tai tiedostamatta, sekä Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala osallistavan ja alueellisen kulttuurityön mallissaan että Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto alueellisessa taidetoiminnassaan. Jokaisella tulee siis olla oikeus osallistua sivistyselämään, jonka näen tässä tapauksessa tarkoittavan sekä taiteesta nauttimista että laajempaa osallisuuden kokemusta ja mahdollisuutta itseilmaisuun taide- ja kulttuuritoiminnan keinoin. Tämän oikeuden halutaan toteutuvan yhteiskunnassamme tasapuolisesti. Matarasson (2019, 43–44) mukaan taide toimii väylänä kokemusten määrittelyssä sekä merkitysten luomisessa ja jakamisessa. Tulisi siis olla itsestään selvää, että taiteen täytyy olla kaikkien saatavilla. Kun oikeus toimia taiteen tekijänä ja kokijana toteutuu vapaasti ja tasa-arvoisesti, tulemme nähdyiksi ja kuulluiksi, voimme ilmaista ja puolustaa omaa todellisuuttamme ja kykenemme viestimään siitä, mikä elämässä on merkittävää. (Matarasso 2019, 43–44.) Sekä Matarasson näkemykset että vahvat arvolähtökohdat perustelevat taidetyöskentelyn tarpeellisuuden. Taiteellinen ja kulttuurillinen osallisuus sekä itseilmaisun vapaus kuuluvat siis ihmisoikeuksiin. Jos tämä oikeus evätään, evätään ihmisiltä myös

ääni, ja tämä on askel kohti muidenkin oikeuksien kieltämistä (Matarasso 2019, 47).

Niin Helsingin mallin kuin mallin mukaisesti toteutuvien alueellisten taidehankkeiden voi katsoa pohjautuvan Ihmisoikeuksien julistuksessa artikuloituun arvopohjaan. Tämä arvopohja ohjaa kohti kulttuuripoliittisia ratkaisuja, joka konkretisoituvat Helsingin mallin kaltaisten rahoitusten ja kulttuuritoimintaa tukevien toimien muodossa. Tässä luvussa avataan Helsingin malli -hankkeen historiaa ja tavoiteasetteluita sekä kauden 2022–2024 toimintaa. Pohdin syitä sille, mikä saa Helsingin kaupungin panostamaan Helsingin mallin kaltaiseen hanketoimintaan ja mikä motivoi kaupunkia jatkamaan tätä erillisrahoitusta vuosittain. Helsingin malli -hankkeet ovat kehittyneet ja jäsentyneet toimintakausiensa aikana, ja tämän vuoksi luon katsauksen myös siihen, mitä tavoitteita hanketoiminnalla on jo saavutettu ja miltä Helsingin mallin toiminta näyttää taidetoimijan näkökulmasta tänä päivänä. Avaan myös taidehankkeiden kohdealueiden valintaperusteita ja syitä sille, miksi Helsingin mallin kauden 2022–2024 yksi kohdealueista on Malmi.

2.1 Demokratiapiloteista Helsingin malliksi

Helsingissä toteutettavan alueellisen ja osallistavan kulttuuritoiminnan mallin, Helsingin mallin, rahoituksella helsinkiläisten taideorganisaatioiden jalkautuminen helsinkiläislähiöihin on mahdollistettu vuodesta 2016 alkaen. Helsingin mallin kaltaisilla erillisrahoitetuilla hankkeilla pyritään rohkaisemaan taidetoimijoita viemään toimintaa seiniensä ulkopuolelle ja kehittämään näin eritoten kulttuuripalveluiden saavutettavuutta sekä alueellisen kulttuuritarjonnan monipuolisuutta yhdessä kaupungin ja kohdealueen paikallistoimijoiden kanssa. Keskeistä on myös kasvattaa kaupunginosien yhteisöllisyyttä ja myönteistä profiloitumista sekä asukkaiden kulttuurista osallisuutta. Helsingin malli -hankkeita koordinoi Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kulttuurin edistäminen -palvelun kumppanuusyksikkö. (Helsinki 2023a.)

Helsingin malli on saanut vaikutteita ranskalaisen Lyonin kaupungin kulttuurityön mallista, joka aikanaan herätti laajalti kiinnostusta kansainväliselläkin tasolla (Kuusi & Tolvanen 2011, 3). Lyonin toimintamalli rohkaisi Helsinkiä toteuttamaan alueellista vuorovaikutusta ja osallisuutta korostavia yhteisöllisiä kehityshankkeita, joihin Helsingin malli pohjautuu. Alkuvuosien 2013–2015 yhteisölliset kehityshankkeet kytkeytyivät myös osaksi Helsingin kaupungin toteuttamia monialaisia lähidemokratiahankkeita, joilla haettiin uusia osallisuuden ja vuorovaikutuksen käytänteitä, ja joihin taidetoimijatkin pääsivät osallistumaan erillisrahoituksen turvin. (Helsingin kaupunki 2014.) Näiden demokratiapiloteiksi kutsuttujen hankkeiden taustalla vaikutti kaupunkiorganisaation tulkitsema asukkaista kumpuava tarve suoralle, yhteiskunnalliselle ja poliittiselle osallistumiselle sekä uudenlaisen demokratiakäsityksen syntyminen (Sjöblom 2015). Demokratiapilottivuodet poikivat jatkoksi strukturoidumman, nimenomaan taidelaitoksille kohdennetun Helsingin malli -rahoituksen.

Vaikka Lyon ja Helsinki eroavat kulttuuripoliittisesti, on Lyon selvästi ollut suunnannäyttäjänä Helsingille hanketoiminnan ja myös kaupunkikonsernin sisäisen, poikkitoimialaisen yhteistyön kehityksessä. Siinä, missä Lyonin mallia käsittelevässä raportissa kerrotaan Lyonin onnistuneen yhdistämään kaupungin virastot yhteisen tavoitetilan taakse, on Helsingissä kehitystyö edelleen kesken muun muassa valtavan, vuonna 2017 tapahtuneen toimialauudistuksen vuoksi. (Kuusi & Tolvanen 2011, 28.) Kehitystyö ei kuitenkaan ole staattisessa tilassa, vaan vaikuttaa taidetoimijan silmin tarkasteltuna myönteiseltä.

Vaikka kaupunkikonsernin rakenteet ovatkin mullistuneet ja alueelliset kulttuurihankkeet hakeneet viime vuosina asemaansa kaupunkiorganisaation sisällä, näen taidetta ja kulttuuria pidettävän Helsingissä suuressa arvossa. Tämän todentaa esimerkiksi Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 -visio, jossa kerrotaan taiteen ja kulttuurin olevan hyvän elämän ja kaupungin kehittämisen ytimessä. Visiossa taiteen ja kulttuurin roolia kaupungissa tarkastellaan pitkäjänteisesti, taiteen ja kulttuurin edistämiseksi on asetettu selkeitä tavoitteita ja tavoitteiden saavuttamiseksi esitellään toimenpiteitä.

(Jakobsson ym. 2020, 31.) Tällainen toimenpide on muun muassa Helsingin malli, joka visiossa myös mainitaan erikseen. Visiosta on luettavissa taiteen ja kulttuurin asemaa huomioiva ja tulevaisuustietoinen näkökulma, joka ei jää vain haaveiluksi, kun Helsingin mallin kaltainen toiminta on jo toteutusvaiheessa. Helsingin malli on myös kytketty kaupunkitasoisiin strategioihin. Esimerkiksi kaupungin hyvinvointisuunnitelmassa 2022–2025 Helsingin malli on mainittu yhtenä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvistä toimenpiteistä. (Helsinki 2021b, 10.)

Myönteisestä hankekehityksestä ja Lyonin mallin esimerkistä viestii myös uusimmalla Helsingin malli -kaudella 2022–2024 tiivistynyt yhteistyö kaupungin eri toimialojen välillä. Esimerkiksi monitoimialainen kaupunki uudistuksen malli on yhdistänyt Helsingin mallin toimijoita yhteistyöhön kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Tämän myötä muun muassa Malmin alueella kulttuuritoimintaan ja kaupunkirakentamiseen on löytynyt yhteispintoja. Aluetietoutta ja -kokemuksia on jaettu Pääroolissa Malmin taiteilijoiden sekä alueen rakenteellista kehitystyötä suunnittelevien arkkitehtien ja projektivastaavien välillä. Taidetyöskentelyn tarjoamat keinot on nähty kaupunkirakentamisen rinnalla työkaluina alueellisen eriytymisen ja eriarvoistumisen ehkäisyssä sekä uuden kaupunkikulttuurin luomisessa. Toisaalta Malmin kaupunginosan muutos- ja rakennustyötä koskevat tulevaisuusvisiot ja suunnitelmat ovat tarjonneet kiinnostavan lähtökohdan teatteritaiteilijoille tutkia aluetta uudistuvan ja muuttuvan alueidentiteetin näkökulmasta. Taiteen ja etenkin teatteritaiteen kautta alueen ominaispiirteitä, historiaa sekä tulevaisuuskuvia on voitu tehdä konkreettisesti näkyviksi. Kulttuuri ja taide voidaan siis nähdä yhtä lailla kaupunginosien kehittämisen ja uudistamisen välineenä kaupunkiympäristön rakentamisen rinnalla. Huomionarvoista on, että taidetyöskentely näyttäytyy aluekehitystyössä ns. nopean toiminnan työkaluna, jolla tuloksia ja tietoa alueesta voidaan saada nopeammin aikaiseksi kuin kaupunkirakentamisen prosesseissa, joiden aikajänne voi ulottua kymmenien vuosien päähän (Helsingin kaupunki 2021c, 9, 72; Helsingin kaupunki 2023b).

Helsingin mallin rakenne perustuu kumppanuustoimintaan kaupungin, taideorganisaation sekä alueen paikallistoimijoiden välillä. Yhteistyö nojaa yhteisten tavoitetilojen löytämiseen, yhteishyötyjen tunnistamiseen sekä resurssien vaihdantaan. Kaupunki toimii rahoittamisen lisäksi tärkeänä tiedon jakajana sekä tukena alueellisessa tavoittamisessa. Taidetoimijat ovat hankkeen sisällöntuottajia ja toteuttajia. Kohdealueiden paikallistoimijat taas tekevät hankkeista alueelle sopivia ja mahdollistavat toiminnan toteuttamiselle tärkeät puitteet, kuten aluenäkemyksen, verkostot ja toiminnan tilat. (Kuusi ym. 2017, 9.) Näen tämän kumppanuustoiminnaksi kutsutun muodon Helsingin mallin toteutumisen kannalta erittäin tärkeänä. Vahva dialogisuus kaupungin, taidetoimijoiden ja alueen edustajien välillä on tärkeä lähtökohta jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa sekä oleellinen osa hankkeen kehittämistä.

Mitä Helsingin mallilla halutaan saavuttaa? Helsingin mallin pilottivuonna 2016 asetetut ja suhteellisen muuttumattomana pysyneet neljä lähtökohtaa ovat seuraavat:

Alueellisuus: Tuetaan keskustan ulkopuolisten kaupunginosien myönteistä kehitystä, profiloitumista ja yhteisöllisyyttä.

Osallisuus: Luodaan asukkaille uusia mahdollisuuksia kulttuurin kokemiseen ja taiteen tekemiseen arjessa.

Vuorovaikutus: Kannustetaan taidelaitoksia ja taiteilijoita dialogiin asukkaiden ja yhteisöjen kanssa.

Saavutettavuus: Omaksutaan monipuolisempia tapoja toimia ja löydetään sitä kautta taiteen ja kulttuurin pariin uusia yleisöjä. (Helsingin kulttuurikeskus 2017.)

Nämä neljä peruspilaria ovat rohkaisseet Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosastoa hakeutumaan Helsingin mallin hankesisältöjä toteuttavan toimijan rooliin ja hakemaan vuosittain rahoitusta alueelliseen toimintaan. Olemme kokeneet taiteen, yleisötyön ja yhteisöteatterin ammattilaisina kykenevämmme vastaamaan kaupungin asettamiin lähtökohtiin ja näin ollen soveltuvamme Helsingin mallin taidetoimijoiksi. Vuosittainen Helsingin mallissa mukana oleminen on mahdollistanut teatterille myös oman alueellisen taidetoiminnan mallin rakentamisen. Tämän näkökulman avaan tarkemmin luvussa kolme.

Helsingin mallin toiminnot ovat kehittyneet varhaisista yhteisö- ja demokratiahankkeista vuosittain haettavaksi erillisrahoitukseksi, jota voivat

hakea rekisteröityneet helsinkiläiset taideorganisaatiot ja -yhteisöt. Helsingin malli -hankkeet suunnitellaan kolmivuotisiksi, mutta rahoitus haetaan ja myönnetään vuodeksi kerrallaan. Kaupungille Helsingin malli on suuri satsaus, vaikka se ei kokonaisliikevaihdossa välttämättä näyttäydy suurena kulueränä. Helsingin mallin kaudelle 2022–2024 on varattu taide- ja kulttuuriavustusten kehittämisavustuksista 600 000 euroa vuodessa (Helsinki 2023a). Jotta Helsingin mallin asema toistuvana kulttuuriavustuksen muotona säilyisi, ovat hankkeen koordinaattorit kaupungin puolelta tehneet laajamittaista hankkeiden arvioinnin sekä seurannan kehitystyötä. Hanketta ohjaavia indikaattoreita seurataan kaupunkitasolla, jotta tavoitteet kulttuuritarjonnaltaan tasapainoisesta kaupungista, kulttuuriosallisuuden sekä alueellisen profiilin myönteisestä kasvusta sekä uusien verkostojen ja toimintamallien synnystä toteutuvat. (Kuusi ym. 2017, 50.) Helsingin mallin edellisistä kolmivuotiskausista on toteutettu kaupungin toimesta raportteja sekä vaikuttavuusarviointeja. Kauden 2022–2024 hankeseurantaa toteutetaan Pokka-työkalulla, jota avaan tarkemmin luvussa 5.1. Kun vaikuttavuutta ja tuloksia tutkitaan vuosi vuodelta järjestelmällisemmin, on Helsingin mallin asema kaupungin kokonaisbudjetoinnissa ja strategisessa suunnittelussa varmempi.

2.2 Helsingin malli 2022–2024

Helsingin mallin kausi 2022–2024 aloitettiin tammikuussa 2022 neljällä kaupungin valitsemalla prioriteettialueella. Alueiden valintaan vaikuttavat sosioekonomiset mittarit ja tutkimukset, joilla esimerkiksi taiteen ja kulttuurin avustusten jakautumista ja kulttuuripalveluiden käyttöastetta alueittain vertaillaan (Kuusi ym. 2017, 50–51.) Hankekauden 2022–2024 kohteiksi on valittu kaupungin toimesta neljä kulttuuripalveluiden kehitystyössä erityishuomiota vaativaa aluetta: Tapulikaupunki-Suutarila, Kontula, Malmi ja Pihlajamäki-Pihlajisto. Näistä Malmi ja Pihlajamäki-Pihlajisto nousivat mukaan uusina alueina. Avustusta sai 12 taidetoimijaa teatteritaiteen, musiikin, tanssin, valotaiteen sekä monitaiteen aloilta. (Helsinki 2023a.)

Helsingin mallin kriteeristö hankeavustusta hakeville toimijoille on tarkentunut ja mielestäni myös tiukentunut alun pilottivuosien jälkeen. Helsingin kaupungin avustusasiointisivuston (2023) mukaan avustusta saavilla taidetoimijoilla tulee olla taiteelliseen, tuotannolliseen ja taloudelliseen laatuun sekä vaikuttavuuteen liittyviä takeita. Näitä ovat:

- taiteellinen näkemys ja ammattitaito
- edellytykset uudenlaisten kohderyhmien kanssa toimimiseen ja uusien toimintamallien kehittelyyn (pedagoginen ja yhteisötaiteellinen osaaminen)
- suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen toiminta alueella ja valmius hyödyntää paikallisia teemoja hankkeen sisällöissä
- kyky dialogiin asukkaiden ja paikallistoimijoiden kanssa hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa
- hankkeiden kiinnittyminen osaksi taideorganisaation ydintoimintaa ja ohjelmistoa
- hankkeiden varma toteutuminen Helsingin keskustan ulkopuolisilla alueilla.

Näiden lisäksi toimijalta vaaditaan selkeä toimintasuunnitelma ja aikataulu, taiteellisesti riittävästä tuotannollisista resursseista sekä realistisesti koottu budjetti omarahoitusosuuksineen. (Helsinki 2023a.) Tämä kriteeristö saattaa vaatimuksellaan säikäyttää kokeneenkin taidetoimijan, mutta ensisijaisesti näen sen viestivän tahtotilasta ja jopa tarpeesta saada ammattitaitoisia ja vakaita taideorganisaatioita ja -ryhmiä toimijoiksi kohdealueille. Kriteeristö on julkisesti nähtävillä kaupungin avustusasiointisivustolla, ja se ohjaakin taidetoimijaa pohtimaan omia aikataulullisia, tuotannollisia sekä taiteellisia resursseja suhteessa laajoihin vaatimuksiin.

Toiminnan toteuttaminen edellyttää asettumista vahvaan dialogiin ja samaan tahtotilaan rahoittajan kanssa, ja tämä voi aiheuttaa pelkoa taiteen välineellistymisestä vain hyötysuhteiden tavoittelemiseen. Alueellisia taidehankkeita Suomen Kansallisteatterissa toteuttanut dramaturgi Juho Gröndahl (2017) kertoo kuitenkin taiteen olevan ennakoimaton voima, joka ei

helposti asetu itsensä ulkopuolisten tavoitteiden palvelukseen. Se, mitä taide asukkaille tai alueelle antaa, ei ole ennalta määritettävissä, ja Helsingin mallin kaltaisten hankkeiden onnistumisen mittapuuksi ei tule ottaa esimerkiksi onnistumista asuinalueiden kehittämisessä tai alueellisen itsetunnon vahvistamisessa. (Gröndahl 2017, 100). Olen Gröndahlin kanssa samaa mieltä, ja onnekseni näen, että näistä peloista ollaan siirtymässä uudenlaiseen diskurssiin, jossa taiteen itseisarvo ja välineellistäminen eivät ole arvostiridassa keskenään. Taiteen soveltavan käytön ja traditionaalisten merkitysten vastakkainasettelua toki vielä tapahtuu, mutta ymmärryksessä on tapahtunut positiivista muutosta, kun taiteen eri muodot ja toteumat ovat keskenään tasa-arvoisemmassa asemassa, ja taiteen tekeminen ja kokeminen itsessään koetaan jo yhtä tärkeäksi kuin siitä saadut mahdolliset hyödyt.

2.3 Malmi Helsingin mallin kohdealueena

Malmi on pitkäaikainen kotikaupunginosa, olen asunut Malmilla lähes koko elämäni ajan. Malmi on keskivertainen helsinkiläislähiö, ei mitenkään kovin kummoinen, muttei kuitenkaan aivan huonoimmasta päästäkään. Silti on ollut aina vähän noloa kertoa muista Helsingin kaupunginosista tuleville, että olen Malmilta. (Zone Malmi -katsojakyselyn vastaus 2023.)

Helsinki on Suomen suurin kaupunki, ja pelkästään Malmilla asuu yli 24 000 asukasta. Koillis-Helsingissä sijaitseva asuinalue on yksi Helsingin kaupungin kaupunki uudistusalueista, jossa kehitetään asuinaluetta sekä rakenteellisesti että palveluiden osalta. Malmista on tarkoitus tulla Koillis-Helsingin ”uusi keskus”, ja jo nyt Malmi toimii solmukohtana, johon on keskittynyt merkittävä osa suurpiirin palvelutarjonnasta ja liikenteen risteymistä. Muun muassa lentokentän alueen uudisrakentamisen vuoksi Malmi on vahva kasvukeskus, jonne on tulossa aikanaan 30 000 uutta asukasta. (Helsinki 2023b.)

Helsingin kaupungin teettämän turvallisuustutkimuksen mukaan Malmin suurpiirin alueella koetaan turvattomuutta. Alue pärjää heikosti myös sosioekonomisilla mittareilla, kun tarkastelee kolmea siihen vaikuttavaa muuttujaa: pienituloisten (eli alimpaan tuloviidennekseen kuuluvien)

asuntokuntien osuutta, työttömyysprosenttia sekä vähän koulutettujen osuutta työvoimasta. (Keskinen 2022.) Malmia ei suoranaisesti nimetä huono-osaiseksi alueeksi, mutta se tuntuu täyttävän monet kriteeristöt esimerkiksi kaupunkisegregaation osalta (Bernelius 2020). Eriarvoisuutta ja eriytymistä ehkäisevälle sekä rakenteelliselle ja kulttuurilliselle kehitystyölle vaikuttaa olevan tutkimusten mukaan tarvetta Malmin kaltaisella alueella.

Huonomaineinen kaupunginosa, paljon laitapuolen kulkijoita, päihteidenkäyttäjiä, mut myös tosi paljon lapsiperheitä ja ihan tavallisia, töissä käyviä ihmisiä. Todellisuudessa Malmi on mainettaan parempi. (Zone Malmi -katsojakyselyn vastaus 2023.)

Malmin alueella on haluttu tarttua alueen rakenteellisiin sekä yhteisöllisiin epäkohtiin, välttää alueellista eriarvoistumista ja rakentaa omaleimaista, elinvoimaista ja kiinnostavaa asuinalueita myös kulttuuri- ja taidetoiminnan keinoin. Taidetoimijan näkökulmasta on ollut ensiarvoisen tärkeää katsoa myös ongelmakohtien ja kehityspisteiden ohi, ja etsiä Malmin haittapuolien sijaan alueellisia ylpeyden aiheita. Taiteilijalle Malmin satavuotinen aluehistoria sekä monimuotoinen kaupunginosaidentiteetti on enemmän rikastuttava kuin problemaattinen lähtökohta.

Malmi tuntui Helsingin Kaupunginteatterin aluehankkeita toteuttavalle tiimille kohdealueiden näkökulmasta loogiselta jatkumolta edellisiin aluehankkeisiin nähden. Edelliset Helsingin mallin kolmivuotiskaudet toteutuivat naapurikaupunginosissa Jakomäessä sekä Koillis-Helsingissä eli Tapulikaupungissa, Siltämäessä ja Suutarilassa, jotka kuuluvat myös Malmin suurpiirin alueeseen. Tiimi koki, että Malmille tarvitaan vankalla alueellisen työskentelyn kokemuksella varustettu taidetoimija, jolla on kyky ottaa taiteen keinoin laaja alue haltuun. Malmin monikerroksellisuus, ja asema kuin pienenä omana kaupunkinaan suuren Helsingin sisällä, herätti aluehanketiimimme kiinnostuksen, ja aiempien aluehankkeiden rakenne tuntui istuvan uudelle alueelle mainiosti. Malmilla käynnissä oleva kaupunkiympäristön toimialan kaupunkiuudistamisen malli sekä mittava rakenteellinen uudistus inspiroi taiteilijoita lähestymään aluetta muuttuvan asuinalueidentiteetin tutkimisen kautta. Samalla uutta aluetta haluttiin katsoa avoimin silmin, valmiina

inspiroitumaan ja suunnittelemaan toiminnot alueelta nousevien impulssien ja tarpeiden mukaisesti. Hanketiimi oli myös valmis kyseenalaistamaan huonomaineisuuteen ja turvattomuuteen liittyvät ennakkoluulonsa aluetta kohtaan, kuten edellistenkin kohdealueiden suhteen oli tehty.

3 Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyö ja alueellinen taidetoiminta

Tämä luku taustoittaa Helsingin Kaupunginteatterissa toteutettavaa yleisötyötä ja yleisötyön käsitettä (engl. audience development, audience outreach). Käsitteenä yleisötyö voidaan ymmärtää eri taiteenaloilla sekä organisaatioissa eri tavoin, ja yleisötyö itsessään sisältää laajan määrän eri tapoja tulkita ja toteuttaa sitä. (Airaksinen ym. 2019, 205, 214.) Näkemys yleisötyöstä on tässä opinnäytetyössä subjektiivinen ja sidoksissa omaan työskentelyyni Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöntekijänä.

Luvussa syvennyttään Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosaston toteuttamaan jalkautuvaan työhön sekä avataan Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyölle hanketoimintojen myötä kehittyntä alueellisen taidetoiminnan mallia ja sen integroitumista osaston ydintoimintaan. Vaikka aluehankkeita on toteuttanut teatteriorganisaatio, jossa työskentelee teatteritaiteen ammattilaisia ja toiminnot ovat toteutuneet pääosin teatteritaiteen keinoin, on hankkeista käytetty viime vuosina sanaparia ”alueellinen taidetoiminta”. Synä taide-etuliitteelle ovat työskentelyssä käytettävät monitaiteelliset keinot ja hanketta toteuttavan työryhmän tahtotila soveltaa osaamistaan eri taiteenaloilta. Lisäksi teatteritaide itsessään punoo yhteen useita eri taiteen muotoja, ja olemme halunneet etenkin hankkeesta viestiessä antaa kuvan monitaiteellisesta toiminnasta. Alueellisessa taidetyöskentelyssä liikutaan esittävien taiteiden lisäksi myös musiikin, kuvataiteen, tanssitaiteen ja performanssitaiteen kentillä. Helsingin Kaupunginteatterin alueellisia taidehankkeita yhdistää myös ”Pääroolissa”-etuliite, jolla olemme nimenneet kolme neljästä toteutuneista hankkeista.

Tässä luvussa tarkastellaan myös, kuinka Helsingin Kaupunginteatterin alueellinen taidetoiminta vastaa Helsingin mallin osallisuutta ja saavutettavuutta korostaviin tavoitteisiin. Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyön alueelliset taidehankkeet ovat antaneet tekijöilleen kuvan teatteritaiteen mahdollisuuksista tutkivana, kehittäväenä ja uudistavana taidemuotona, jossa vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden merkitys korostuu. Koen tärkeäksi avata syytä sille, mikä saa

Suomen suurimman teatteriorganisaation toteuttamaan Helsingin mallin kaltaista toimintaa, ja mikä motivoi teatteria hakemaan vuosittain erillisrahoitusta hankkeille, joiden tavoitteet eivät ole esimerkiksi pelkästään taiteelliset, markkinoinnilliset tai uutta yleisöpohjaa kasvattavat.

Luvun lopuksi pureudutaan parhaillaan käynnissä olevaan Pääroolissa Malmi - hankkeeseen, jonka toivon toimivan rohkaisevana esimerkkinä siitä, kuinka alueellista ja jalkautuvaa taidetoimintaa voi lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan. Avaan Pääroolissa Malmin hanketavoitteet sekä toiminnan lähtökohdat ja peilaan hanketoimintaa yhteisötaidekentän käytänteisiin. Lisäksi pohdin taiteen itseisarvon ja välinearvon suhdetta, millaiseksi työvälineeksi teatteritaide voi taipua sekä taiteella saavutettavia mahdollisia vaikutuksia.

3.1 Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyö

Helsingin Kaupunginteatteri on sekä henkilöressurssien että tuotantojen kokoluokan ja määrän puolesta Suomen suurin ammattiteatteri. Teatterissa työskentelee vuosittain noin 300 henkilöä ja ohjelmistossa toteutetaan noin 20 ensi-iltaa viidellä eri näyttämöllä. (Helsingin Kaupunginteatteri 2023a.) Helsingin Kaupunginteatterissa on tehty monipuolista ja laajamittaiseksi kehittynyttä yleisötyötä vuodesta 2007 alkaen. Sen lisäksi, että yleisötyö on kirjattu teatterin omaan strategiaan ja teatteritalojen sisällä tapahtuva yleisötyö on vakiintunut osaksi teatterin perustoimintaa, toteutetaan yleisötyötä teatteritalon ulkopuolelle jalkautuvissa hankkeissa. Yleisötyön toiminnot mahdollistavat eri ikäryhmien sekä eri taustaisten henkilöiden osallistumisen taidetoimintaan eri näkökulmista: katsojina, kokijoina ja tekijöinä, ja toiminta voi olla avointa kaikille tai kohdennettu tietyille ryhmälle. Yleisötyössä voi olla taidekasvatuksellinen, markkinointiin ja uuden yleisön tavoittamiseen liittyvä, taidetta syventävä, pedagogisesti lähestyvä tai vahvasti yhteiskunnallinen näkökulma. (Helsingin Kaupunginteatteri 2023c.) Tai se voi olla jotakin muuta – yleisötyön muodot ja lähtökohdat varioivat eri organisaatioissa ja taiteenaloilla.

Yleisötyökentän pioneeri, Suomen Kansallisteatterissa uransa tehnyt teatterikuraattori Pirjo Virtanen (2022) kirjoittaa yleisötyön vakiintuneen osaksi taiteen alan organisaatioiden ja vapaan kentän toimintaa eritoten 2000-luvulla. Virtasen mukaan maailman muuttuessa taidealoilta on vaadittu uudenlaista näkökulmaa ja kykyä ymmärtää alansa vaikutusta yhteiskunnallisiin muutoksiin, ja tässä yleisötyöntekijät ovat ammattitaidollaan ja osaamisellaan arvokkaita tekijöitä. (Virtanen 2022.) Olen Virtasen kanssa samoilla linjoilla – yleisötyöntekijät seuraavat yhteiskunnan muutoksia ja ilmiöitä jatkuvasti sekä linkittyvät taiteentekijöinä yhteiskunnalliseen keskusteluun mahdollisesti tiiviimmin kuin taidetta traditionaaliseksi mielletyistä lähtökohdista tekevät henkilöt. Näen yleisötyön toimintojen konkretisoivan Helsingin Kaupunginteatterissa koko organisaation yhteiskuntavastuullisia, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta korostavia tavoitteita.

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiön Cuporen (2015) toteuttaman ”Taide- ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus” - tutkimuksen mukaan se, mitä eri organisaatiot mieltävät yleisötyöksi, vaihtelee suuresti. Tutkimukseen liittyvien haastatteluiden tuloksissa mainittiin muun muassa seuraavia yleisötyön tavoitteita: uuden yleisösukupolven kasvattaminen, markkinointi ja tiedottaminen, yleisön sitouttaminen, yleisön kokemuksen syventäminen ja prosessiin osallistaminen, tavanomaisen yleisön ulkopuolelle jäävien potentiaalisten yleisöjen tavoittaminen ja muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tavoitteet, kuten yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen. (Sorjonen & Sivonen 2015, 8.) Näen Cuporen tutkimuksen pitävän edelleen paikkansa – yleisötyön muotoja on yhtä paljon kuin tekijöitä ja tarpeita. Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyön voi katsoa kattavan kaikki Cuporen artikkelissa luetellut tavoitteet. Konkreettisesti nämä ilmenevät Helsingin Kaupunginteatterin sisällä tai teatteritalon ulkopuolella toteutettavina tekemisen ja kokemisen mahdollisuuksina, joita tarjotaan teatterin esitysohjelmistoa syventämään tai itsenäisinä yleisötyön sisältöinä. Yleisötyötä ovat esimerkiksi erilaiset teatteritalon sisällä tapahtuvat toiminnot, kuten teatterityöhön tutustuttavat tai tiettyihin esityksiin liittyvät työpajat, tekijätapaamiset, kulissikierrokset, tapahtumat ja teatterivierailut. Lisäksi

yleisötyössä toteutetaan vuosittain laajamittaisia hankkeita ja projekteja eri ikä- ja kohderyhmille. Keskeisiä ovat nimenomaan toiminnalliset menetelmät ja mahdollisuus itse osallistua teatterin tekemiseen ja kokemiseen. (Helsingin Kaupunginteatteri 2023d.)

Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto on esittävän taiteen kentällä kokoluokaltaan poikkeuksellinen. Teatterilla työskentelee kolme päätoimista yleisötyöntekijää sekä vuosittain useita hanketyöntekijöitä määräaikaisilla sopimuksilla. Vuonna 2023 yleisötyöosastolla työskentelee 11 ammattilaista esittävän taiteen, musiikin sekä opetus- ja kasvatustieteen aloilta. Vuonna 2022 Helsingin Kaupunginteatterilla toteutettiin 458 yleisöyötapahtumaa ja yleisöyön tapahtumiin osallistui 21 328 henkilöä. Helsingin Kaupunginteatteri määrittelee strategiassaan tehtäväkseen ”saada ihmiset näkemään toisensa, jotta elämä olisi rikkaampaa”. (Helsingin Kaupunginteatteri 2023a, 6, 18.) Tämä lause koskee myös yleisötyötä, ja osasto pyrkiikin vastaamaan tehtävänantoon aktiivisesti monipuolisella keinovalikoimallaan.

3.2 Helsingin mallin ja alueellisen taidetoiminnan merkitys yleisötyölle

Yleisötyökentän tarjonta on viime vuosina monipuolistunut valtavasti, ja erilaisia taidetta soveltavia ja syventäviä toimintoja toteutetaan laajalti eri taideorganisaatioissa. Instituutioiden sisällä tehtävän yleisötyön rinnalla tapahtuu seinien ulkopuolelle jalkautuvaa toimintaa. Saavutettavuutta ja osallisuutta korostavat lähtökohdat työskentelylle vievät yleisötyön yhteisötaiteen ja yhteisölähtöisten prosessien äärelle. Kehityssuuntana näyttäytyy osallistavan taiteen normalisoituminen ja siirtyminen marginaalista keskiöön. Tähän kehitykseen ovat vaikuttaneet sekä julkisen kulttuuripolitiikan painotukset että taiteen rahoituskriteerien muutokset. (Kantonen & Karttunen 2021, 12.) Näen tämän kehityksen positiivisena sekä niin sanotun traditionaalisen teatteritaiteen ja sitä soveltavien muotojen välistä vastakkainasettelua rikkovana. On jo korkea aika todeta, että taiteella on itseisarvonsa lisäksi yhtä tärkeä välinearvo, jolla voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä eri ympäristöissä.

Jalkautuminen eri yhteisöjen pariin on kuulunut useiden taideorganisaatioiden yleisötyön ydintoimintaan jo pitkään (Virtanen 2016, 31), ja tämän voi katsoa olevan kehityssuunta tulevaisuudessakin. Yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten alueellinen eriytyminen, vaikuttavat pitkälti kaupunkien ydinkeskustoissa sijaitsevien taideorganisaatioiden saavutettavuuteen, jolloin osallistumiskynnystä madaltavien toimien sekä jalkautuvan työn tarve lisääntyy. Aluehankkeet ja teatteritalon seinien ulkopuolelle jalkautuvat projektit ovat olleet niin ikään jo pitkään merkittävä osa Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyötä. Aluehankekausien myötä teatterille on muodostunut oma yhteisö- ja aluelähtöisen teatteritoiminnan malli ja ymmärrys jalkautuvan toiminnan merkityksestä osana yleisötyön kokonaistarjontaa. Yleisötyön saavutettavuus ja erilaisten osallistumismahdollisuuksien tarpeen tiedostaminen ovat tärkeitä arvolähtökohtia työskentelylle. Tekijät liikkuvat niiden osallistujien ja yhteisöjen luokse, jotka eivät erinäisistä syistä pysty tai osaa hakeutua teatteritalon toimintaan mukaan. (Helsingin Kaupunginteatteri 2023c.)

Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöntekijät ovat kokeneet teatteritaiteen soveltuvan Helsingin mallin kaltaiseen toimintaan ja hankkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Yleisötyöosaston omassa arvopohjassa on vahvaa samankaltaisuutta Helsingin mallin tavoitteiden kanssa, ja Helsingin mallin alueellisuuden, osallisuuden, vuorovaikutteisuuden sekä saavutettavuuden lähtökohdat on koettu myös teatterin omaa alueellista toimintaa ja yleisötyötä kuvaaviksi. Jalkautuminen teatteritalon seinien ulkopuolelle konkretisoi teatteriorganisaation tahtotilaa huolehtia toimintansa saavutettavuudesta. Lisäksi alueellinen työ monipuolistaa teatterin toimintamalleja, siirtää toiminnan fokusta teatteritalon sekä kaupungin keskustan ulkopuolelle, osallistaa teatteria yhteiskunnalliseen keskusteluun ja tarjoaa henkilöstölle perustoiminnasta poikkeavia mahdollisuuksia toteuttaa työtään. Helsingin malli -hankkeet ovat mahdollistaneet Helsingin Kaupunginteatterin alueellisen taidetoiminnan osaajille ympäristön toteuttaa omia yhteisötaiteellisia ambicioitaan ja toteuttaa osaamistaan teatteritaiteen ja taiteen soveltavan käytön ammattilaisina.

Alueelliset toiminnot ja erillishankkeet nähdään tulevaisuudessakin osana Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyön perustoimintaa. On kuitenkin jälleen tärkeää muistuttaa, että Helsingin mallin kaltaista pitkäkestoista ja suurta hankekokonaisuutta varten taidetoimija tarvitsee erillisrahoituksen kaupungilta. Vaikka taidetoimijalta vaaditaankin vankka omarahoitusosuus ja osoitus omien henkilö- ja tuotantoresurssien käytöstä, eivät Helsingin Kaupunginteatterin resurssit ole irrotettavissa pelkästään hanketoimintaan. Helsingin mallin rahoituksella taataan taidetoimijalle mahdollisuus palkata aluehankkeisiin vastaavat toteuttajat eli hanketaiteilijat, ja tuotantokuluihin saadaan tarvittavaa tukea. Näin hanke voidaan toteuttaa vaadituilla kriteereillä, ja taidetoimijan omatkin resurssit ovat paremmin käytettävissä, kun hankkeeseen sitoutuneet vetäjät koordinoivat tarpeita ja toimintoja.

3.3 Pääroolissa-hankkeet

Kaupungin erillisrahoittaman alueellisen taidehanketoiminnan voidaan katsoa alkaneen Helsingin Kaupunginteatterilla vuonna 2013. Tällöin sai alkunsa Pääroolissa-hankkeiden sarja Pasilan alueella. Vuoden 2013 hanketoiminta kulki nimellä Pääroolissa Itä-Pasila, ja teatterin Itä-Pasilaan jalkauttama taidetoiminta kytkeytyi osaksi alueen demokradiapilottihanketta. Seuraavana vuonna hanke laajentui koko Pasilaan, ja hankenimi muuttui Pääroolissa Pasilaksi. Pasilan kolmivuotinen hankekokonaisuus toteutui ennen kaupungin toimialamuutosta toimineen Helsingin kulttuurikeskuksen yhteisöllisten kehityshankkeiden mahdollistamana. (Helsingin kaupunki 2013; Helsingin kaupunki 2014.)

Varsinainen Helsingin malli -nimikkeellä kulkenut toiminta pilotoitiin kaudella 2016–2018. Helsingin Kaupunginteatterin kohdealueeksi valikoitui kaupungin ehdotuksista Jakomäki, ja hankkeen nimeksi tuli tietenkin Pääroolissa Jakomäki. Pääroolissa Jakomäkeä seurasi seuraava kolmivuotinen hankekokonaisuus Valokeilassa Koillinen (2019–2021) Tapulikaupungin, Suutarilan ja Siltamäen alueilla. Tässä vaiheessa hankkeen nimen etuliite vaihdettiin, koska hanke toteutettiin yhteistuotantona kolmen muun alueellisen taidetoimijan, Zodiak – Uuden tanssin keskuksen, Pohjois-Helsingin Bändikoulun sekä Teatteri Tuikkeen

kanssa. Hankekausi 2022–2024 palautti Pääroolissa -etuliitteen takaisin. Pääroolissa Malmi on aloitettu tammikuussa 2022 ja jatkuu edelleen. (Kuusi ym. 2017, 14–15; Helsingin Kaupunginteatteri 2018; Helsingin Kaupunginteatteri 2021; Helsingin Kaupunginteatteri 2022a.)

3.3.1 Dialogisuus ja ”suunnitelmallinen suunnittelemattomuus”

Alueellisten taidehankkeiden toiminnan lähtökohta on, ettei alueelle jalkauduta valmiin sisällön kanssa. Aiheet, ilmiöt ja alueelliset tarpeet sekä näiden tutkimiseen ja näkyväksi tekemiseen tarvittavat toimintamuodot nousevat hankkeen eri vaiheissa alueelta. (Helsingin Kaupunginteatteri 2022a.) Kokemukseni mukaan, jotta aluetta parhaiten palveleva toiminta löydetään, perustuu toiminta alueelliseen verkostoitumiseen ja vuorovaikutukseen alueen ihmisten ja yhteisöjen kanssa, alueellisten impulssien kuunteluun ja niistä vaikuttamiseen, dialogisen tilan ja ympäristön luomiseen ja vasta näiden jälkeen tulkintojen tekemiseen teatteritaiteen keinoin. Työskentelyn ote on kauttaaltaan tutkiva. Tämä vaatii kuitenkin ”suunnitelmallista suunnittelemattomuutta” eli prosessille antautumista.

Teatteritaiteen tutkija Mari Martin (2021, 138) käyttää käsitettä taiteellinen dialogi, joka määritellään taiteelliseen prosessiin kuuluvaksi tilanteeksi, jossa kohtaamisen kautta syntyy yhteinen, uuden ymmärryksen mahdollistava tila ja hetki. Dialogisuus vaatii halukkuutta kääntyä toisen puoleen ja halukkuutta kuunnella, vaikuttua ja lisätä ymmärrystä. Dialogin kestoa ja jatkuvuutta ei voi etukäteen tietää eikä määrätä, eikä myöskään sitä, mihin se johtaa. (Martin 2021, 152.) Näen Pääroolissa -hankemallissa taiteilijoiden pyrkivän luomaan osallistujien kanssa dialogisen suhteen jo toiminnan alkuvaiheissa, jotta hankkeen toteutusmuodot nousevat paikallisista impulsseista, ja projektin aikana syntyvien taiteellisten sisältöjen omistajuus on yhtä lailla taiteilijoilla kuin osallistujilla. Tämän vuorovaikutuksen kautta aluehankkeiden toiminta muuntuu, kehittyy ja muotoutuu tarpeen mukaan. Prosessiluontoisuus on läsnä hankkeen jokaisessa vaiheessa, ja tämä onkin alue- ja yhteisölähtöisen toiminnan yksi ominaispiirteistä.

Vaikka aluehankkeet suunnitellaan kolmivuotisiksi ja toimintaa ohjaa ajatus pitkäjänteisyydestä, on aluetoiminnan aloitusvaihe erityisen merkittävä. Yli kymmenvuotinen aluelähtöisen taidetoiminnan kokemus on osoittanut, että alkuvaiheen kohtaamis- ja verkostoitumistyölle on annettava aikaa, jotta toiminnan sisältö voi nousta alueellisista lähtökohdista. Tätä noudattaen alueelliset hankkeet on aloitettu ns. tutustumisvaiheella, joka käytännössä tarkoittaa konkreettista soluttautumista alueverkostojen ja -tiimien tapaamisiin sekä aluetapahtumiin. Näin alueelle jalkautuvat taiteilijat tutustuvat välittömästi paikallisiin toimijoihin ja yhteisöihin, ja taidetoimijat puolestaan asettuvat paikallistahojen kumppaneiksi ja tueksi omilla resursseillaan ja osaamisellaan. Taiteilijat ovat hakeutuneet mukaan olemassa oleviin, paikallistoimijoita yhdistäviin verkostoihin. Malmilla alueverkostoa ei löytynyt etukäteen, mutta sellainen päätettiin perustaa alueen yhdyskuntatyöntekijän ja Helsingin kaupunkilaisten osallisuutta edistävän työntekijän, stadiluotsin, toimesta, kun tulevat Helsingin mallin taiteilijat sitä tiedustelivat. Verkoston puute tuli siis näkyväksi tämän tiedustelun myötä, ja nykyisin alueella toimiikin alueen toimijoita yhteen kokoava Malmin osallisuusverkosto.

Alueellisten taidehankkeiden alkuvaiheen tutustumis- ja verkostoitumistyö auttaa myös purkamaan molemminpuolisia ennakkoluuloja kohdealueen asukkaiden ja alueelle jalkautuvien taiteilijoiden välillä. Alueet, joilla Helsingin malli -toimintaa toteutetaan, ovat usein mielikuvatasolla negatiivissävytteisiä ja problemaattisina pidettyjä. Alue, jonka sanotaan olevan ”kehitystyötä vaativa”, kantaa jo lähtökohtaisesti stigmaa korjaamisen tai muutoksen tarpeesta. Olisi valheellista väittää, etteivätkö nämä mielikuvat aiheuttaisi taidetoimijoissa ennakkoluuloja aluetta kohtaan. Taiteilijat ovatkin lähteneet hankkeiden alkuvaiheessa purkamaan aluutilastojen värittämiä käsityksiään lähiöiden huonomainaisuudesta. Jalkautumalla konkreettisesti alueelle ja verkostoitumalla aluetoimijoiden kanssa jo hankkeen varhaisessa vaiheessa, taiteilijat ovat päässeet tutustumaan alueen todelliseen identiteettiin paikallisten näkökulmasta. Yhteisötaiteilijan ja ohjaaja-pedagogin eettisiin vastuisiin kuuluu tietoisuus omista ennakkoluuloista, odotuksista, oletuksista ja arvoista suhteessa yhteisöön ja käsiteltävään aiheeseen (Haapio 2023, 22–23).

Myös alueelle jalkautuvia taidetoimijoita kohtaan voidaan suhtautua ennakkoluuloisesti, ja niin ikään näitä käsityksiä pyritään purkamaan heti alkuvaiheessa. On tärkeää, että hankejargonin sijaan alueella näyttäytyvät oikeat, inhimilliset ihmiset, joiden työtehtävä on tehdä taidetta alueella. On hyvä selvittää, ettei taidetoimintaan pakoteta ketään mukaan, ja taiteilijat edustavat alueelle jalkautuvaa lisäresurssia eivätkä tule viemään mitään pois. Toiminnan taustalla oleva Helsingin Kaupunginteatteri nähdään usein mielikuvatasolla korkeakulttuurilaitoksena, joka tarjoaa vain traditionaalista teatteritaidetta lipunostokykäisille katsojille. Tämä kuva muuntuu kuitenkin nopeasti, kun aluetoiminnan tarkoitusperät selviävät ja alueelle jalkautuneet henkilöt osoittautuvat tavallisiksi ”duunareiksi”. Hankkeiden työntekijät pysyvät samoina koko kolmivuotiskauden ajan, jotta taiteilijat tulevat alueen ihmisille mahdollisimman tutuiksi.

Alueellisten taidehankkeiden vuosisuunnitelmat ovat olleet alueittain melko samansisältöisiä. Ensimmäinen vuosi käytetään tutustumiseen, verkostoitumiseen sekä ensimmäisiin alueellisiin ulostuloihin, joita vuosien varrella ovat olleet esimerkiksi alueelliset kävelyt, paikallistapahtumien taidetyöpajat sekä tietyn kohderyhmän kanssa toteutetut esitykset. Toinen vuosi vakauttaa toimintaa alueella, ja keskiössä on ollut prosessiluontoisesti toteutettavan, kaupunkitilaan jalkautuvan teoksen valmistaminen. Kolmantena vuonna hankkeet ovat huipentuneet suurempaan esitys- tai tapahtumakokonaisuuteen, joka summaa alueella opitun ja koetun. Kolmivuotiskauden lähestyessä päätöstään, kulttuuri- ja taidetoiminnan jatkumo alueella pyritään turvaamaan, vaikka teatterin hanketaiteilijat poistuvatkin. Alueella vakituisesti toimivien paikallistahojen toimintaa pyritään tukemaan läpi koko hankekauden, ja yhtenä päätehtävistä onkin kannustaa paikallisia itse luomaan uusia, pysyväksi jääviä kaupunkikulttuurin muotoja alueelle. (Helsingin Kaupunginteatteri 2022a; Nikula ym. 2019, 14.)

3.3.2 Yhteisöteatterin keinoin kohti esityksellisiä ulostuloja

Pääroolissa-hankkeiden toimintatapana ovat yhteisöteatterin (engl. community theatre, community-based theatre) eri muodot ja osallistavan teatterin (engl. participatory theatre) ja soveltavan teatterin (engl. applied theatre) keinot (Rusi-Pyykönen 2020, 33–34; Sirén 2015, 119, 122). Käytän tämän opinnäytetyön yhteydessä Pääroolissa -hankkeiden työskentelystä yhteisnimitystä ”taidetoiminta” kuvaamaan monitaiteellista työskentelyotettamme. Edustamamme taiteenlaji on ensisijaisesti teatteritaide.

Yhteisöteatteriohjaaja Kati Sirén (2015, 120) määrittelee yhteisöteatterin olevan kattokäsite erilaisille soveltaville muodoille, joissa yhteisöstä nousevat aiheet luovat perustan teatterille. Sirén kirjoittaa yhteisölähtöisen teatterityön tapahtuvan ja ilmentyvän monimuotoisesti keskellä elämää erilaisissa ympäristöissä, ja teatterin tarjoavan avoimen kohtaamisen tilan, joka on väline keskustelulle sekä yhteisön äänen kaiuttamiselle ja kokemusten muotoiluille. Yhteisölähtöisessä työskentelyssä prosessi on keskiössä ja tähtinä loistavat tavalliset ihmiset. Keskeistä on ryhmälähtöisyys sekä osallistavuus. (Sirén 2015, 118–119.)

Näen Pääroolissa Malmin työskentelyn toteutuvan nimenomaan yhteisöteatterin kattotermin alla. Toimintaa toteutetaan soveltavan teatterin menetelmin yhteisölähtöisyyttä ja osallisuutta korostaen. Työskentelyssä on elementtejä osallistavan teatterin puolelta. Osallistavalla toiminnalla tarkoitetaan kuitenkin usein liittymistä jo johonkin olemassa olevaan muotoon, ja tavoitteena on auttaa osallistujia taiteen pariin. Yhteisölähtöisessä työskentelyssä taasen luodaan yhdessä jotakin uutta, ei vielä olemassa olevaa. (Matarasso 2019, 45.) Yhteisöteatterin ja sen alalajien nimikkeet eivät ole täysin yksiselitteisiä, ja termit ymmärretään tekijäkohtaisesti eri tavoin. Pääroolissa Malmin tavoitteena on tukea osallisuutta ja osallisuuden kokemusta tarjoamalla erilaisia osallistumismahdollisuuksia, mutta pääpaino on luoda teatteritaiteen keinoin uusia prosesseja ja lopputulemia, jotka eivät ole valmiiksi päätettyjä.

Pääroolissa-hankkeissa yhteisöteatterillisuus ja yhteisölliset menetelmät näkyvät etenkin työpajatoiminnassa sekä esityksellisten ulostulojen valmistamisessa. Vaikka hankkeen kokonaisprosessi on tärkeä, toiminnan ydintä ovat erilaiset esitys- ja tapahtumakokonaisuudet, joita toteutetaan yhdessä osallistujien kanssa. Esitysten valmistaminen on prosessiluontoista, ja materiaalia synnytetään alueelta nousevista aiheista ja teemoista käsin. Menetelmät mukailevat devising-metodia (engl. devise = keksiä, suunnitella, suomessa käytössä termi ”devising”), jossa esitys muotoutuu ryhmässä tuotettujen ideoiden pohjalta ja prosessin merkitys on vähintäänkin yhtä suuri kuin itse lopputuleman (Rusi-Pyykönen 2020, 44). Esityksellisillä ulostuloilla on tarkoitus tehdä näkyväksi alueen ominaispiirteitä ja ajankohtaisia keskustelunaiheita. Tyypillisiä ulostuloja ovat olleet ulkotiloihin jalkautuvat esitykset (eli tuttavallisemmin korttelidraamat), sadutetut ja tarinankerrontaan perustuvat esitykset, erikokoiset paikallistapahtumiin tai -tiloihin toteutetut esityskokonaisuudet, esitysklubit, open stage -iltamat sekä audiovisuaaliset ja virtuaaliset tuotokset. Kaikissa näissä on toteutunut sama yhteisöllisen tekemisen lähtökohta. Toiminnan sisällön tematiikka perustuu usein osallistujia yhdistävään tekijään, joka aluehankkeissa on usein asuinympäristö ja siihen liittyvät ajatukset ja näkemykset.

Pääroolissa-hankkeiden esitykseen tähtäävien prosessien on koettu palvelevan aluetta ja osallistujia erityisen hyvin: esityksen valmistamiseen liittyvät eri osiot osallistavat ja tavoittavat suuren määrän paikallisia, ja valmis esitys on eräänlainen projektin huipennus. Esitykset tuovat paikallisuutta ja paikallisia aiheita näkyväksi sekä koskettavat suoraan ja välillisesti suurta joukkoa asukkaita mutta myös ohikulkijoita. Etenkin ulkona liikkuvat esitykset tavoittavat erikseen lipunvaranneiden katsojien lisäksi paljon sellaisiakin ihmisiä, jotka eivät lopulta näy hankkeen varsinaisissa osallistujatilaistoissa. Kaupunkitilaan jalkautuvien teosten kautta taidetoiminta näkyy ja kuuluu konkreettisesti alueella ja aiheuttaa usein ”positiiviseksi pöhinäksi” nimettyä ilmiötä.

3.3.3 Mihin taide ja teatteri taipuvat?

Taiteella ja teatteritaiteella on lukuisia tutkittuja vaikutuksia, joita on todennettu tuhansilla tutkimuksilla ja selvityksillä eri puolilla maailmaa. Vaikutukset voivat olla suoria tai välillisiä, ilmetä välittömästi tai viiveellä ja tuoda hyötyjä, joista taiteentekijän kannattaa olla tietoinen. (Honkala & Laitinen 2017.) Kuitenkin vaikutukset, etenkin yhteisötaideprosesseissa ovat aina hypoteettisia. Yhteisöllisten prosessien kulkua ei voi täysin ennakoida ja vaikka prosesseille asetetaankin odotuksia ja tavoitteita, ei lopputulosta tai vaikutusta voi määrittellä etukäteen. (Kantonen & Karttunen 2021, 10.)

Teatteritaide itsessään sekä sen tarjoamat työvälineet ovat omiaan globaalienkin muutostilanteiden käsittelyssä, visioinnissa sekä historian, nykyhetken ja tulevaisuuden näkyväksi tekemisessä. Turkkilaisen taiteen ja politiikan tutkijan, apulaisprofessori Emine Fişekin (2019) mukaan juuri tässä ajassa on tärkeää keskittyä yhteiskuntaan ja yhteisöihin. Teatteritaiteen kohdalla tämä on ymmärretty mahdollisuutena tunnistaa taiteellisten toimien poliittisia seurauksia ja mahdollisuuksia. Teatterin yhteisöllinen tarve on syntynyt eri maantieteellisillä alueilla ja historiallisilla hetkillä; se ei ole vain yleismaailmallista kollektiivisuuden kaipuuta. (Fişek 2019, 5–6.) Näen teatteritaiteen tarjoavan moni-ilmaisullisen, toiminnallis-tutkimuksellisen välineistön, joilla lähestyä eri ilmiöitä ja tarttua erilaisiin näkökulmiin yhteiskunnassamme. Teatteritaiteen voi nähdä nopeaan toimintaan soveltuvana työkaluna, jolla voidaan tehdä näkyviksi asioita, joiden tutkimiseen tai jopa ratkaisemiseen toinen ammatinalla saattaisi käyttää huomattavasti pidemmän ajan.

Sirén (2016) kiteyttää yhteisöteatterin olevan omana teatteritaiteen lajinaan myös aktivismin ja vaikuttamisen muoto, jossa toimintaan osallistuvat voivat tarkastella kokemuksiaan ja omaa ympäristöään yhteisesti (Siren 2016, 127). Mielestäni yhteisöteatterilliset keinot voivat tarjota osallistujalle itselleen kokemuksen aktiivisesta tekijyydestä ja osoittaa, että yksilöllä ja yksilön näkemyksillä on väliä yhteiskunnassamme.

Teatteritaiteen kautta luotujen prosessien avulla on mahdollista synnyttää turvallinen tila, jossa vuorovaikutus nojaa aitoon kohtaamiseen käsiteltävän aiheen asiantuntijoiden, eli aluehankkeiden kohdalla paikallisten asukkaiden, ja yhteisöjen kanssa. Koskelan (2016) mukaan kyse on yhteisen jakamisen tilasta, joka muotoutuu osallistamisen, osallistumisen ja osallisuuden dialogista. Tällaiset konkreettiset, samanarvoisuutta korostavat jakamisen tilat rakentuvat sisäsyntyisesti yhteisö- tai ryhmälähtöisissä prosesseissa. (Koskela 2016, 9.) Olen kokenut aluehankkeiden synnyttävän juuri tällaisia tiloja sekä muodostavan ja vahvistavan dialogisuutta ja kontaktia monen eri tekijän välillä. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi taiteilijat ja osallistujat, alueen eri asukasyhteisöt, asukkaat ja kaupunki, Helsingin mallin eri taidetoimijat, kaupunkiorganisaatio ja Kaupunginteatteri sekä kaupungin eri toimialat. Yhteisen jakamisen tilalla ja dialogisuudella pyritään saamaan kaikkien ääni kuuluville, annetaan mahdollisuus näkyväksi tulemiselle, jaetaan kokemusta ja saadaan mahdollisesti aikaan toivottua muutosta ja hyötyjä.

Palaan jälleen taiteen itseisarvoon, jota ei sovi unohtaa. Silloin tällöin alueellisia taidehankkeita tehdessämme joudumme muistuttamaan itseämme työskentelystä taiteentekijän positioista käsin. Vaikka taiteen soveltavaa käyttöä painottavat hankkeet voivatkin rakentua ulkopuolisen rahoittajan tavoiteasettelun mukaisiksi, on taidetoimijalla oma vastuunsa määrittellä ja sanallistaa omat lähtökohtansa. Näin taiteen itseisarvoon tai hyötyarvoihin liittyviä ristiriitoja ei pääse syntymään. Vahva kehitysaspekti ja ulkوتاiteelliset tavoitteet, kuten asuinalueiden kulttuurillinen tai rakenteellinen kehitystyö tai alueelliseen profiiliin vaikuttaminen, ovat kuitenkin taidetoiminnan mahdollisia sivujuonteita, eivät välttämättömiä päämääriä. Taiteen vaikutukset, vaikka ne tänä päivänä ovatkin niin hyvinvoinnin kuin yhteiskunnallisen vaikuttavuudenkin näkökulmasta todennettuja, ovat aina hypoteettisia (Honkala & Laitinen 2017).

4 Pääroolissa Malmi

Pääroolissa Malmi -hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan alue- ja yhteisölähtöistä teatteritoimintaa. Toimintamme pyrkii antamaan äänen tälle omaleimaiselle kaupunginosalle, tukemaan alueellisen kulttuuritoiminnan kehitystyötä ja saavutettavuutta sekä tutkimaan alueelta nousevia ilmiöitä ja aiheita teatteritaiteen monin keinoin. Hankkeen taiteellinen sisältö syntyy moniäänisestä alueesta inspiroituen ja materiaali tuotetaan yhdessä paikallisten kanssa. Toiminnan keskiössä on vuorovaikutus alueen asukkaiden ja taiteilijoiden välillä. Alueelle jalkautuvat taiteilijat kutsuvat kaikki alueen asukkaat osallistumaan taidetoimintaan – ei pelkästään katsojina vaan myös itse aktiivisina toimijoina. (Helsingin Kaupunginteatteri 2022a.)

Pääroolissa Malmi -hankkeelle myönnettiin Helsingin kaupungin toimesta 80 000 euron erillisavustus Helsingin mallin mukaiseen toimintaan vuosille 2022 sekä 2023. Tämä oli järjestyksessä neljäs kerta, kun Helsingin Kaupunginteatteri valittiin taidetoimijaksi Helsingin kaupungin aluehankkeisiin. Edellisvuosien kokemukset ja näkemykset alueellisen taidetoiminnan mallista sekä vahva tahtotila jatkaa pitkäjänteistä jalkautuvaa teatterityötä siivittivät teatterin yleisötyöosaston valmistelemaan kattavan rahoitushakemuksen. Pettymys olisi ollut suuri, jos erillisrahoitusta ei olisi myönnetty. Alueellisen taidetyöskentelyn osaamisemme ja työskentelymallimme nähtiin onneksi kykenevän vastaamaan Helsingin mallin taidetoimijalle asetettuihin kriteeristöihin jälleen kerran.

Pääroolissa Malmin (2022–2024) tavoitteina on mahdollistaa osallistujille taide-elämys ja taiteen tekemisen prosessi ammattilaisten opastamana, kartoittaa alueen kulttuuri- ja yhteisötoiminnan tarpeita sekä kehittää toimintaa, joka vahvistaa alueen asukasosallisuutta sekä -aktiivisuutta. Toiminnalla halutaan tehdä näkyväksi alueelta nousevia aiheita ja teemoja sekä käsitellä muutoksen keskellä olevan kaupungin uudistuvaa identiteettiä. Toiminnan suunnittelua ohjaa saavutettavuus, johon pyritään vastamaan konkreettisella toimella eli jalkautumisella osallistujien luokse. Organisaation tasolla Pääroolissa Malmi jatkaa alueellisen taidetoiminnan vakauttamista osaksi Helsingin Kaupunginteatterin vuosittaista yleisötyötä kehittämällä teatterin yhteiskuntavastuullista näkökulmaa. (Helsingin Kaupunginteatteri 2022a.)

Alueellisen taidetoiminnan mallin mukaisesti ensimmäinen toimintavuosi Malmilla käytettiin tutustumiseen, verkostoitumiseen sekä paikallisten asukkaiden

tavoittamiseen. Ensimmäisinä taiteellisina ulostuloina toteutettiin kaupunkikävelyiden kokonaisuus sekä malmilaisten nuorten kanssa toteutettu esitys WHO DIS?, joita tarkastellaan luvussa 4.1.

Toinen toimintavuosi keskittyi ulkona kiertävän, kaupunkitilaan sijoittuvan esityksen prosessiluonteiseen valmistamiseen. Zone Malmi –teatteriesitys, jossa noppa näyttää tien -teoksen syntyprosessi, toteutus sekä esityksen merkittävyys tekijöille, osallistujille sekä kohdealueelle avataan tarkemmin luvussa 4.3. Näen Zone Malmin olleen yksi alueellisen taidetoiminnan historiamme onnistuneimpia osasia, jossa hanketoiminnalle asetettuja tavoitteita saavutettiin onnistuneesti sekä taidetoimijan puolelta että Helsingin mallin näkökulmasta.

4.1 Pääroolissa Malmin hanketiimi ja taiteilijoiden työrooli

Helsingin mallin taidetoimijoiksi tarvitaan itseohjautuvaan prosessiin kykenevät tekijät, jotka vastaavat käytännön suunnittelusta ja toteutuksesta sekä yhteyksien luomisesta kohdealueeseen ja rahoittajan suuntaan. Näen kaupungin asettamien tavoitteiden ja kriteeristön vaativan taidetoimijan osaamista taiteellisilta, taidepedagogisilta ja tuotannollisilta osa-alueilta sekä kykyä työskennellä soveltavan ja yhteisölähtöisen taidetoiminnan keinoin. Tällainen edellyttää kokonaisvaltaista teatterityön menetelmäosaamista, joka yhdistyy yhteiskunnalliseen ymmärrykseen ja eettiseen tietoisuuteen (Sirén 2016, 136). Mielestäni Helsingin Kaupunginteatterin alueellista taidetoimintaa toteuttavilta yleisötyöntekijöiltä ja hanketaiteilijoilta löytyy hanketoimintaan vaadittavaa osaamista ja tietotaitoa. Yli kymmenvuotisen kokemuksen myötä aluetoimintaa toteuttavalle tiimille on muotoutunut kokonaisvaltainen näkemys alueellisen taidehankekokonaisuuden rakenteista ja teatteritaiteen soveltuvuudesta asuinaluetta palvelemaan kehitystyöhön.

Alueelliset taidehankkeet ovat tuoneet Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosastolle yhteisötaideosaajien tiimin, joka on pysynyt samana vuodesta 2016 lähtien. Pääroolissa Malmin hanketaiteilijoina toimivat teatteri-ilmaisun ohjaajat Janne Puustinen ja Laura Ikonen sekä muusikko-musiikkipedagogi

Aleksi Kinnunen. Hanketaiteilijoiden vastuulla on toiminnan sisällön suunnitteleminen ja käytännön toteuttaminen, taiteellisesta sisällöstä vastaaminen sekä esitysprosessien ohjaaminen. Hanketaiteilijat osallistuvat myös tuotannollisiin tehtäviin. Tuotannollisesta kokonaisuudesta ja hankkeen koordinoinnista vastaa allekirjoittanut yhdessä Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyövastaava Mirja Neuvosen kanssa. Hankkeeseen on myös palkattu tarvittaessa freelancereita eri vastuualueisiin, kuten skenografiksi, puvustajaksi, valosuunnittelijaksi, graafiseksi suunnittelijaksi ja esitystuotannollisiin tehtäviin. Olemme kokeneet tärkeäksi, että hanketta toteuttava ydintiimi pysyy samana ja sitoutuu hankkeen toimintaan koko kolmivuotiskaudeksi. Tämä madaltaa asukkaiden osallistumiskynnystä, kun hankevetäjät ovat tuttuja kasvoja alueella. Monivuotinen hanketoiminta kiinnittää myös hankkeen taiteilijat alueeseen, ja sisältöä voidaan suunnitella pitkäjänteisesti.

Hanketiimimme koostuu esittävän taiteen ja yhteisöteatterin ammattilaisista, joiden ammattitaitoa on löytää sopivimmat soveltavan taiteen menetelmät työskentelyn toteuttamiseksi. Työskentely vaatii tietyn tyyppistä moniosaajuutta, jopa laajentuvaa taiteilijuutta tai hybridisyyttä, jolla viitataan taiteilijan ammatin ja roolin monipuolistumiseen (Karttunen 2017). Helsingin Kaupunginteatterin hanketaiteilijoille monissa ympäristöissä toimiminen ja taiteen ulottuvuuksien tutkiminen on ammatillisen näkökulman valinta, joka vaatii paikoitellen ammatti-identiteetin rajojen uudelleen asettelua. Tämä ei ole kuitenkaan vaatimus työskentelylle. Sirénin (2016) mukaan eritoten soveltavan teatterin ammattiosaaminen edustaa kykyä työskennellä yli sektorirajojen ja kykyä ylittää alan perinteisiä käytänteitä uusissa viitekehyksissä (Sirén 2016, 123–124). Tästä näen olevan kyse Pääroolissa Malmin hanketiimin kohdallakin.

Erinomaisen kiteytyksen yhteisötaiteellisen työryhmän toiminnasta antaa ArtsEqual-tutkimusryhmän Socially Responsible Arts Institutions and Artists -kuvaus:

Ryhmän toiminnassa kyse ei ole vain julkisen vallan tuottamista tai rahoittamista taide ja kulttuuripalveluista vaan myös taitelijoiden asettumisesta yhteiskunnan, ihmisten ja yhteisöjen palvelukseen. Tällöin yhteiskunta ei rahoituksensa kautta

välineellistä taidetta tuottamaan ei-taiteellisia hyötyjä vaan aloite yhteisölliseen toimintaan lähtee taiteilijoista itsestään ja pohjautuu heidän eettiseen, yhteiskunnalliseen ja poliittiseen tietoisuuteensa. (Kantonen & Karttunen 2021, 14.)

Tällaiseen taiteen ja yhteiskuntavastuullisen työn balanssiin näen Pääroolissa Malmin työryhmänkin pyrkivän. Tekijöiden taiteelliset ambitiot ja oman tekijyyden taustalla oleva arvomaailma yhdistyvät mahdollisuuteen olla vaikuttamassa yhteiskunnalliseen kehitykseen. Uskon edustavani koko työryhmää toteamalla meidän olevan valmiita luomaan dialogisia ja muutosta mahdollistavia tiloja taidetta tekemällä ja tekemisen mahdollisuuksia tarjoamalla. Tunnistamme välineistöllämme voivan olla vaikutusvaltaa, ja tiedostamme teatterillisten keinojemme ulottuvuudet, mutta myös rajallisuudet.

Yksi Euroopan pisimpään toimineista yhteisötaideorganisaatioista, belgialainen MetX Moving Music määrittelee yhteisötaiteen useiden taiteellisten ja sosiaalisten dynamiikkojen muodostamaksi kokonaisuudeksi, joka toteutuu tekijöidensä ja poliittisen tahon, kuten rahoittajan välillä. Yhteisötaiteesta keskustellessa taiteilijan näkemys korostuu kuitenkin vahvimpana, vaikka taustalla olisikin vaadittuja yhteiskunnallisia päämääriä ja sosiaalisia vaikutuksia. (de Bruyne 2011, 36–37.) Näen tällä tarkoitettavan taiteentekijän oikeutta työskennellä taiteilijana ja taiteellisista lähtökohdista käsin, vaikka rahoittaja edellyttäisikin toiminnalta hyötyvaikutuksia. Taiteelle voi muodostua Pääroolissa Malmin kaltaisissa hankkeissa ja soveltavassa käytössä tietynlainen välinearvo, mutta se ei poissulje kuitenkaan taiteen traditionaalisia ja itseisarvoisia merkityksiä eikä aseta taitelijaa toisen ammattialan työrooliin.

4.2 Aluekävelyitä ja nuorten ääniä

Pääroolissa Malmi aloitettiin tammikuussa 2022 nojaten edellisvuosien kokemuksiin alueellisen taidehankkeen toimintamallista. Toiminta käynnistyi edellisten hankkeiden tapaan tutustumisvaiheella, joka Malmin kohdalla tarkoitti osallistumista alueelle perustettuun Malmi-verkostoon, sekä jalkautumistyöllä, jota toteutettiin konkreettisemmalla mahdollisella tavalla: kävelemällä alueella.

Pääroolissa Malmin hanketaiteilijat hakivat avoimella kutsulla paikallisia asukkaita kävelyoppaiksi tarkoituksena tutustua alueeseen paikallisten asiantuntijoiden avustuksella. Oppaita ilmoittautui 11, ja heidän kanssaan sovittiin kävelyretket Malmilla. Kävelyiden avulla taiteilijoille syntyi ymmärrys alueen monipuolisuudesta ja sen satavuotisesta historiasta sekä käsitys kaupunkiympäristön uudistamiseen liittyvistä ristiriitaisista tunteista. Kävelyillä kuultiin myös henkilökohtaisia tarinoita Malmista. Kevätkauden 2022 huipensi asukaskävelyiden pohjalta suunnitellut, yleisölle avoimet ”Malmin poluilla” -kävelykierrokset. Tapahtumissa hanketaiteilijoita kevään aikana opastaneet paikalliset jakoivat muistoja Malmiin liittyen nyt laajemmalle yleisölle. Malmin poluilla -kävelyillä heittäydyttiin hetkeksi malmilaiseen todellisuuteen ja katsottiin katuja ja kortteleita paikallisista silmin. (Palkoaho 2022.)

Kävelykierroksille osallistui myös kaupunki uudistamisen mallin työntekijöitä, jotka kokivat tapahtuman erittäin kiinnostavana omasta näkökulmastaan. Heidän mukaansa paikallisten asukkaiden muistoihin ja aluekokemuksiin perustuvat kävelytapahtumat tekivät kaupunginosan arkkitehtuuria ja suunnittelua uudella näkyväksi sekä osaksi todellista elämää. Kävelyistä saatu informaatio sekä tarinat tallennettiin muistiin inspiroimaan tulevia hanketoimintoja. Kävelyiden avulla hanketaiteilijoiden käsitys Malmin kaupunginosaprofiilista laajeni, ja kävelyt nostivat esiin kiinnostavan asuinalueyleisyyden tematiikan.

Kuva 1. Malmin poluilla -kävelykierros (Kuva: Mirja Neuvonen).

Pääroolissa Malmi -hankkeen alkuvaiheessa yhteistyö alueen nuorisotyön toimijoiden kanssa lähti myös luontevasti liikkeelle. Alueen nuorisotaloihin ja kirjastoon tarjottiin nuorille suunnattuja elektronisen musiikin työpajoja, ja hankkeen vetäjät kohtasivat taiteen tekemisestä innostuneita nuoria paikallisia. Tätä impulssia kuunnellen hankkeen ensimmäiseksi esitykselliseksi ulostuloksi päätettiin valmistaa nuorten kanssa tehtävä esitys, johon paikallinen kulttuurikeskus Malmitalo tarjosi tilat syyskaudelle 2022. Ryhmään haettiin jälleen osallistujia avoimella kutsulla hankkeen omien sekä alueen nuorisotyön toimijoiden viestintäkanavilla sekä toimintaa esittelevillä vierailuilla Malmin ja lähialueiden kouluissa ja oppilaitoksissa. Ryhmään ilmoittautui 21 nuorta, jotka joko asuivat, opiskelivat tai asioivat Malmilla esimerkiksi harrastusten vuoksi. Osallistumiseen tarjottiin mahdollisimman monenlaisia tapoja, jotta myös ne nuoret, joille viikoittaiseen toimintaan sitoutuminen oli haastavaa, pääsivät mukaan. Nuoret saivat mahdollisuuden olla toteuttamassa esiintymisen lisäksi lavastusta, puvustusta, valosuunnittelua, käsikirjoitusta tai graafista suunnittelua.

Esityksen musiikin ja äänisuunnittelun tekeminen yhdessä nuorten kanssa oli merkittävä osa projektia, ja tätä varten koottiin musiikista vastaava oma ryhmänsä. Käsikirjoitus syntyi prosessiluontoisesti nuorilta nousevista teemoista erilaisten teatteri- ja kirjoitusharjoitteiden avulla hanketaiteilijoiden opastamana. Käsikirjoitusprosessiin osallistuneet nuoret toimivat myös esiintyjinä lopullisessa teoksessa. *WHO DIS?* -niminen esitys nuorten omiin kokemuksiin ja näkemyksiin pohjautuen sai ensi-iltansa 29.11.2022 Malmitalolla. Esityksessä nähtiin ja kuultiin palasia nuorten elämästä heidän itsensä kertomana. Esitys loi samaistumispintaa etenkin nuorille katsojille ja teki näkyväksi todellisia tarinoita nuorten elämästä – niitäkin, jotka liian usein jäävät piiloon. Esityksessä katsojat pääsivät nuorten keskelle kohtaamaan heidän maailmansa sellaisena kuin he halusivat sen paljastaa. (Helsingin Kaupunginteatteri 2022b.)

Kivoja asioita oli paljon, mut jos nyt yks pitäisi sanoa: yllätyksellisyys. Me tultiin mukaan ihan ex tempore vaan yhen Instagram-postauksen perusteella, ja se että siitä syntyikin näin hieno ja tärkeä juttu oli positiivisesti tosi yllättävä kokemus. Oon aika varma, et tällasta kokemusta ei olis mistään muualta voinut saada, joka myös teki tästä tosi merkityksellisen ja ainutlaatuisen kokemuksen. Tää syksy oli erinomaisesti suunniteltu ja vielä paremmin toteutettu. (WHO DIS? - osallistujapalaute 2022.)

Kuva 2. WHO DIS? (Kuva: Satbir Singh).

Ensimmäisen hankevuoden intensiivinen tutustuminen alueeseen antoi syvällisen kuvan Malmista monikasvoisena alueena. Vaikka prosessiluonteisesti tapahtuvan hankkeen kulkua ei voikaan täysin ennakoida, hankkeen ensimmäiselle vuodelle asetetut tavoitteet verkostoitumisesta ja asukkaisiin tutustumisesta onnistuivat. Hanketiimi onnistui pysymään alltiina vaikuttumiselle sekä seuraamaan alueelta nousevia impulsseja.

4.3 Zone Malmi – teatteriesitys, jossa noppa näyttää tien

Pääroolissa Malmi -hankkeen toisen toimintavuoden 2023 keskiössä oli kaupunkitilaan jalkautuvan teoksen valmistaminen. Perusteellisen tutustumisvaiheen jälkeen projektin loogisena seuraavana askeleena oli pukea alueelta jo hankitut kokemukset kokoluokaltaan suuren teatteriesityksen muotoon ja näin myös aloittaa uusi, alueen eri puolia tutkiva ja dokumentoiva prosessi. Edellisten aluehankkeiden onnistuneet kokemukset ulkotiloissa tapahtuvasta esityksestä antoivat varmuutta toteuttaa Malmillakin teos, joka tulisi jalkautumaan suoraan asuinalueen ytimeen. Ulkona kiertävä esitys, ulkotiloissa tapahtuva teos tai tuttavallisemmin ”korttelidraama” on alueellisten taidehankkeiden kokonaistoimintaa hyvin konkreettisesti näkyväksi tekevä muoto. Esitykset ovat jalkautuneet suoraan paikalliselämän pariin ja kohdealueiden keskiöihin. Tarinat

esitysten taustalla kumpuavat alueen todellisesta, arkisesta elämästä. Ulkona kiertäneissä esityksissä onkin ollut nimenomaan tärkeää peilata todellisuutta ja tehdä teatterillisin keinoin näkyväksi alueen aiheita ja ilmiöitä.

Hanketiimin oma idea oli pukea esitys pelin muotoon ja luoda dramaturgisesti esitykselle lautapelimäinen rakenne, jonka avulla katsojat liikkuisivat kohtauspisteeltä toiselle. Teoksen sisältö haluttiin luoda jälleen kerran yhteisölähtöisin keinoin ideointi ja käsikirjoitus -työpajojen avulla. Teos sai prosessin aikana nimen Zone Malmi – teatteriesitys, jossa noppa näyttää tien.

4.3.1 Osallistujista

Uuteen esitysprojektiin kutsuttiin hankkeessa jo mukana olleita nuoria, mutta toiminta avattiin myös aikuisosallistujille. Prosessiin haettiin hankkeen omien viestintäkanavien sekä alueverkoston tiedotusväylien kautta osallistujia sekä käsikirjoitusta valmistamaan että esiintymään lopulliseen teokseen. Avoimen kutsun lisäksi tarjosimme muutamalle paikallistaholle kokeilutyöpajoja, joissa sai tutustua toimintaamme ja päättää sen perusteella, haluaako jatkaa mukana esityksen tekemisessä. Näistä työpajoista saimme mukaan lopulta monta sellaista osallistujaa, jotka olisivat jääneet tavoittamatta ilman matalan kynnyksen etukäteiskohtaamista kanssamme. Lisäksi erillisiä käsikirjoituskertoja tarjottiin tahoille, joiden kävijät eivät voineet osallistua toistuvaan työskentelyyn esimerkiksi sairauden tai aikatauluhaasteiden vuoksi. Näillä keinoin halusimme tavoittaa erityisiä kohderyhmiä ja tarjota moninaisia mahdollisuuksia osallistua projektiin. Lisäksi erilaiset osallistumisen tavat, kuten eriytyt käsikirjoitus-, esiintymis- ja musiikkityöpajat, mahdollistivat vaihtoehtoja lähestyä prosessia siitä osa-alueesta, joka kiinnosti eniten. Koko teosta toteuttamassa oli kaikkienensa noin 30 henkilöä. Esiintyvässä ryhmässä oli mukana 22 henkilöä.

Osallistujien tavoittamisen tärkein väylä ovat olleet paikallisverkostot. Erilaiset omien tiedotuskanaviemme kautta toteutetut avoimet haut ja kutsut eivät ole juuri koskaan poikineet valtaisa osallistuja- tai yleisöryntäystä, vaan valmiiden yhteisöjen ja ryhmien kautta on löytynyt mahdollisuus tutustua paikallisiin ihmisiin

ja esitellä omaa toimintaamme konkreettisesti. Kaikenlainen kasvotusten tehty markkinointi ja toiminnan esittely avaavat hanketta paremmin kuin alueelle levitetyt julisteet, flyerit tai sosiaalisen median julkaisut.

Haasteena on ollut projektista kertominen ymmärrettävästi, sillä selitys mahdollisuudesta osallistua yhteisö- ja prosessilähtöisesti toteutettavaan, muodoltaan, kestoaltaan ja osittain myös sijainniltaan toistaiseksi määrittelemättömään teatteriesitykseen voi kuulostaa täysin järjettömältä. Tämän haasteen selättämisessä olemme kuitenkin harjaantuneet yritysten, erehdysten ja onnistumisten kautta. Korkealentoisesta hanke- ja yhteisötaidejargonista palaamme aina siihen, että tulemme tekemään teatteria kohdealueella paikallisten osallistujien kanssa.

4.3.2 Zone Malmin käsikirjoitusvaihe

Aina vaan päädyn Malmille.
Ensikosketuksemme – se oli sattumaa. Olin pyöräilemässä uudessa kaupungissa, etsin tiettyä kaupunginosaa. Poljin hurmiossa, uudet paikat. Paljon katseltavaa, paljon nähtävää. Kyltti tuli vastaan: Ala-Malmi. Mitä hittoa? Näinkö nopeasti nämä kaupunginosat vaihtuu? Enhän minä polkenut kuin hetken. Jatkoin matkaa – yhä etsien oikeaa kohdetta. Kyltti tuli vastaan: Ylä-Malmi. Mitä hittoa? Taas väärässä paikassa. Voisiko se navigaattori edes joskus toimia? Aina vaan päädyn Malmille.
(Osallistujan tekstimateriaalia 2023.)

Kevään 2023 prosessi koostui kahdesta osasta: esityksen ideointiin, käsikirjoittamiseen ja musiikkiin keskittyneestä työpajavaiheesta sekä esitysvaiheesta, johon sitoutuivat ne osallistujat, jotka halusivat esiintyä lopullisessa teoksessa.

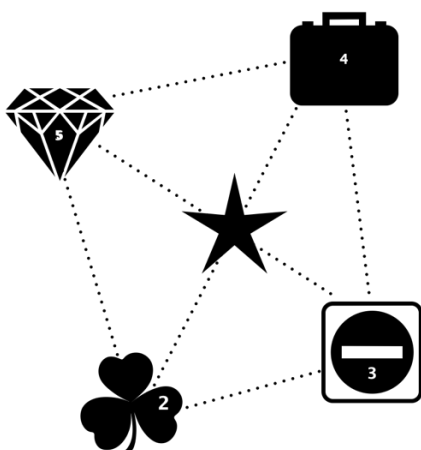
Ideointi- ja käsikirjoitustyöpajat jakautuivat viiteen eri osaan, joissa tutkittiin kirjoitus- ja draamaharjoitteiden avulla lautapelimaailmasta löytyneitä kattoteemoja: onnenkantamoista, vastoinkäymistä, valtaa ja suurta aarretta, joka Zone Malmin tapauksessa oli Afrikan tähti -pelistä inspiraationsa saanut ”Malmin tähti”. Jokainen käsikirjoituskerta piti sisällään lautapelimaailmaan johdattelevia harjoitteita, kyseisen päivän teemaa käsitteleviä tehtäviä ja tulevan esityksen muodon ja sisällön ideointia. Musiikkityöpajat kulkivat rinnalla mukana mukailien

samoja teemoja. Käsikirjoitustyöpajojen rakenteeseen ja harjoitteisiin voi tutustua tarkemmin liitteessä 1, ja harjoitteet ovat työpajan suunnittelijan luvalla sovellettavissa omaan käyttöön.

Ideointi- ja käsikirjoitustyöpajoissa syntyi valtava määrä sekä suoraa materiaalia käsikirjoitukseen että esityksen ohjaukseen liittyviä ideoita. Teemoja tutkimalla rakentui neljä erillistä kohtauskokonaisuutta, joissa osallistujien kokemukset kotiympäristöön liittyvistä unelmista, vastoinkäymisistä, vallankäytöstä ja ilon aiheista heräsivät henkiin. Osallistujat pohtivat myös, mikä olisi kotiympäristössä säilyttämisen arvoista, kuinka epäoikeudenmukaisuus ja vääritys näkyy alueella, ja miltä nämä asiat sisimmässä tuntuvat. Malmin monet kasvot tulivat jälleen näkyville, ja osallistujien tarinoiden henkilökohtaisuus muutti esityksen todeksi.

Teatteriopettaja Petra Haapion (2021) mukaan yhteisölähtöisin menetelmin työskenneltäessä on prosessin ohjaajien oltava tietoisia eettisestä vastuullisuudesta etenkin, kun käsitellään osallistujien henkilökohtaisia kokemuksia ja heidän itse tuottamaansa materiaalia. Yhteisötaiteilijoiden ja projektista vastaavien ohjaajien eettinen vastuu sisältyy kaikkiin prosessissa tehtäviin kohtaamisiin, toimintoihin ja ratkaisuihin. On myös syytä ennakoida, millaisia mahdollisia seurauksia tehdyillä valinnoilla ja ratkaisuilla on. (Haapio 2021, 7.) Näen, että eettisen vastuullisuuden on syytä ulottua pieniinkin prosessin osasiin. Zone Malmi -esityksen käsikirjoitusprosessissa tämä tarkoitti hienovaraisuutta osallistujien tekstien käsittelyssä, väärin tulkitseminen minimoimista sekä kirjoittajien anonymiteetin varmistamista. Jo projektin alkuvaiheessa selvensimme osallistujille, mitä yhteisölähtöisin menetelmin toteutettava esitysprosessi pitää sisällään ja kuinka pyrimme lähestymään kaikkea tekemistä tasa-arvoisen kohtelun kautta. Kun koko ryhmä sitoutuu samaan jokaista tekijää ja tuotosta kunnioittavaan työskentelyyn, muuttuvat myös toiminnan tavoitteet yhdessä jaetuiksi. Käsikirjoitusprosessiin osallistuneet kokivat kuitenkin vahvaa omistajuutta teosta kohtaan tunnistaessaan käsikirjoituksesta omia tekstejään. Yhteisöteatterin lähtökohta on eettis-poliittisia pohdintoja täynnä (Kantonen & Karttunen 2021).

Neljä teemaa, valta, vastoinikäminen, onnenkantamoinen ja Malmin tähti, muodostivat lopullisen esitysrungon. Koska esitys rakennettiin muotoon, jossa yleisö siirtyy pelin edetessä pisteeltä toiselle, tarvittiin toteutukseen neljä eri kohtausta eli peliruutua sekä aloituspiste. Tilallisten resurssien mahdollistuminen osana paikallisyhteistyötä on ollut toiminnallemme elintärkeää. Esityksen aloituspaikaksi valikoitui keskeisen sijaintinsa vuoksi Ylä-Malmin tori. Valta-ruutu rakentui Malmin Nova -kauppakeskuksen tyhjäan liiketilaan, onnenkantamoinen-ruutu malmilaisen taloyhtiön kahdelle sisäpihalle, vastoinikäminen-ruutu Stadin yhteisötao Malmin sisäpihalle ja Malmin tähti -ruutu paikalliseen pieneen puistikkaan.

Kuva 3. Zone Malmi -esityksen peliruudut: onnenkantamoinen, valta, vastoinikäminen sekä Malmin tähti (Kuva: Janne Puustinen).

Merkittävä tila oli myös alueen nuorille aikuisille toimintaa järjestävältä Kaupunkioloahuone Kohtaukselta saatu harjoitustila sekä tyhjillään oleva kattoterassikiinteistö, jonka saimme yksityiseltä henkilöltä tukikohdaksemme. Jälkimmäinen tila toimi ei-suotuisilla säätiloilla esityksen harjoituspaikkana sekä säilytyspaikkana esityksissä tarvittaville puvuille, tekniikalle ja rekvisiitalle. Myös esityksen päätöskohtaus rakentui kyseiselle kattoterassille Malmin ylle. Tästä tilasta jouduimme valitettavasti luopumaan kevään näytöskauden päätteeksi, ja näin ollen syksyille suunnitellut lisäesitykset peruuntuivat. Tämä palautti työryhmän tietynlaisen kodittomuuden äärelle.

Alueellisia hankkeita toteuttanut tanssitaiteilija Kati Raatikainen toteaa paikallälähtöiselle työskentelylle tyypillisen tilattomuuden pakottavan taidetoimijat yhteistyöhön muiden paikallisten toimijoiden kanssa ja toisaalta sen ajavan taiteilijat ulos julkiseen tilaan tekemään taiteesta saavutettavaa. Tämä nähdään enimmäkseen hyvänä asiana. (Raatikainen 2021.) Vaikka toimintamme tarkoitus onkin jalkautua ulos teatterillisista tiloista, tarvitaan toiminnoille usein tukikohdat. Tilaresurssit (tai niiden puute) vaikuttavat oleellisella tavalla hankkeen toimintojen suunnitteluun ja toteutukseen, ja teatteriesityksen kohdalla tämä tarkoitti niinkin konkreettista asiaa kuin tarvetta tavaroiden säilytystilalle.

4.3.3 Zone Malmin esitysvaihe

Zone Malmi on pelillisiä elementtejä hyödyntävä, Malmin kaupunkitilaan jalkautuva teatteriesitys arkisen onnen rakennuspalikoista ja hyvän elämän tavoittelemisesta. Minne esityksen reitti malmilaisella pelilaudalla kiemurtaa? Mikä arpakuution silmäluku vie onneen, mikä epäonneen? Entä missä valta piilee? Mikä tekee Malmista kodin?

Paikallisten osallistujien omien elämäkokemusten pohjalle rakentuva esitys herättää pohtimaan, millaisissa kaupunginosissa tulevaisuudessa haluaisimme asua – millainen olisi unelmiemme kortteli? Sattumalla on sormensa pelissä, mutta tässä esityksessä katsoja pääsee valitsemaan myös itse. (Helsingin Kaupunginteatteri 2023b.)

Zone Malmi -esitystä harjoiteltiin kuukauden verran Malmin kaupunkitilaan jalkautuen. Jo harjoitusjakso herätti kiinnostusta kaupunkitilassa: esitysjoukko ja arjesta poikkeava toiminta keskellä kaupunginosaa aiheutti suurelta osin positiivisia reaktioita ulkopuolisissa seuraajissa. Vaikka negatiivisiakin huuteluja mahtui joukkoon, ei esitysympäristö tuntunut turvattomalta. Etenkin Malmin torilla paljon aikaa viettävät ”vakiokasvot” tuntuivat pikemminkin kiintyvän esiintyjäjoukkoon, ja alueen omassa Facebook-ryhmässä alkoikin kiiriä sana ”siitä yhdestä teatteriryhmästä, jotka heittävät isoa noppaa”. Teoksen puvustuksen ja skenografian lähtökohtana oli luoda värikäs, kaupunkikuvasta esiin pomppaava esitysmaailma, ja tässä onnistuttiin erinomaisesti.

Kuva 4. Zone Malmi -loppukohtaus kattoterassilla (Kuva: Laura Ikonen).

Zone Malmi esityksessä edettiin pelinrakentajien johdolla kahdessa eri joukkueessa kohtauspisteeltä toiselle nopan arpomassa järjestyksessä. Jotta paikallisosallistujat saivat keskittyä omien kohtaustensa toteuttamiseen, pelinrakentajia, eli yleisöä opastavia henkilöitä, näytteli yksi hanketaiteilija sekä produktioon erillispalkattu ammattinäyttelijä. Lisäksi yleisön liikkumista turvasi aina kaksi erillistä ”turvahenkilöä”, joina vuorottelivat esityksen ohjaaja, tuottaja sekä tuotannolliseksi avuksi palkattu henkilö. Esityksessä kuljettiin noin kahden kilometrin matka Ylä-Malmin torin ympäristössä, ja matkan varrella yleisö sai kuulla pelinrakentajahahmojen esittämää triviaa Malmin alueesta sekä kerätä, arpaonnen niin suosissa, mukaansa korttelielementtejä, joilla rakentaa tulevaisuuden unelmallista kaupunginosaa. Esitys päättyi kattoterassille, josta oli näkymät Ylä-Malmin kattojen ylle.

Esitys toteutettiin Malmin kaupunkitilassa seitsemän kertaa kesäkuussa 2023. Esitykset olivat loppuun varattuja, ja kysyntää olisi ollut lisänäytöksillekin. Vastaanotto oli valtaisan hyvä. Ehkäpä kummallinen teatterijoukko toi turvattomaksikin koettuun tori- ja asemaympäristöön jotakin arjesta poikkeavaa, joka otettiin ilolla vastaan. Tai sitten Malmilla on totuttu näkemään kaikenlaista kulkijaa, ja sulauduimme joukkoon täydellisesti.

4.3.4 Alkukartoitus- ja palautekyselyt osallistujille

Malmi Zone. Viimeinen peli on nyt pelattu ja esityskausi päättynyt. Haluaisin sanoa tästä niin paljon, mutta en tiedä riittääkö sanat. Oon ollut aina fiilikissä kaikista proggiksista, missä oon saanut olla mukana, mutta tämä oli jotain todella ainutkertaista. On ollut vaan niin siistiä. Kertaakaan ei ole harmittanut tai väsyttänyt lähteä treeneihin tai esityksiin, ja joka kerta sieltä on lähtenyt hymyillen kotiin. Oli ihanaa, että esityksessä oli mukana vanhoja tuttuja, mutta myös ihan uusia tuttavuuksia, jotka kaikki jätti omalla tavallaan jäljen sydämeen. Ja joka ikinen tuttu kasvo yleisössä on lämmittänyt mieltä ihan valtavasti, tosi yllättäviäkin ihmisiä kävi. Niin moni myös kehui ja antoi huikean hienoa palautetta. Mulle on lisäksi useampi ihminen tässä viime aikoina sanonut, että mussa on tapahtunut jotain tän kevään ja alkukesän aikana, että mä hehkun. Syytän siitä tätä. Tää todella on saanut mut hehkumaan. (Zone Malmi osallistujapalaute 2023.)

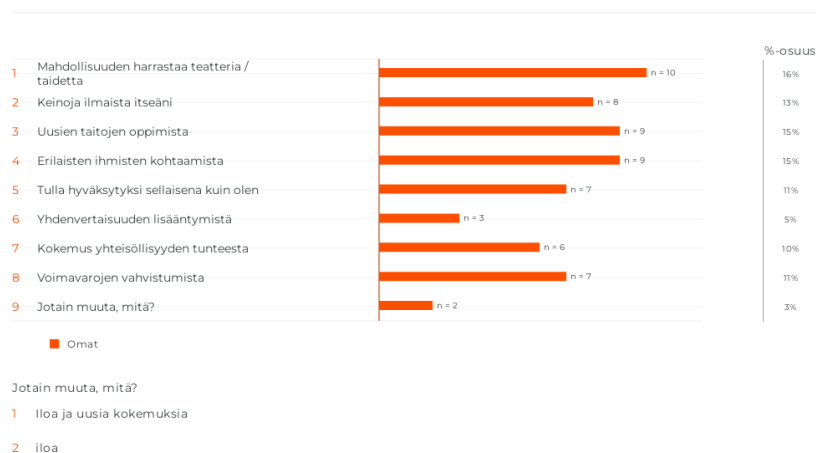
Zone Malmi -prosessia seurattiin alkuvaiheesta loppuun saakka Pokka-työkalulla. Osallistujille toteutettiin alkukartoituskysely toiminnan odotuksista ja toiveista sekä palautekysely projektin päättymisen jälkeen. Alkukartoitus- ja palautekyselypohjat löytyvät liitteistä 2 ja 3. Nostan tässä luvussa esiin muutamia vastauksia sekä alkukartoitus että palautekyselystä.

Zone Malmi -prosessiin osallistuneiden alkukartoituskyselyyn vastasi käsikirjoitus- ja esiintyjäryhmästä alle puolet, sillä kysely toteutettiin vapaaehtoisena. Alkukartoituskyselyllä saimme kuitenkin tietoa osallistujien lähtökohdista ja toiveista sekä suuntaviivoja toiminnan suunnittelulle. Kyselyssä tiedusteltiin osallistujan taustatietoja, asuinpaikkaa suhteessa Malmiin, mistä osallistuja kuuli projektista, mikä innosti osallistujaa lähtemään mukaan teatteriprojektiin, mielikuvia Malmista sekä mitä osallistuja toivoo saavansa projektilta. Jotta voin peilata osallistujien toiveita toiminnasta saatuun palautteeseen, nostan tässä yhteydessä esiin alkukartoituskyselystä kohdan: Mitä toivot saavasi toimintaan osallistumisesta?

Osallistujat toivoivat saavansa mahdollisuuden harrastaa teatteria, löytävänsä keinoja ilmaista itseään ja oppivansa uusia taitoja. Vastauksissa mainittiin myös mahdollisuus kohdata erilaisia ihmisiä, kokea yhteisöllisyyden tunnetta ja tulla hyväksytyksi omana itsenään. Keskeiseksi vastaukseksi nousi toive saada kokea iloa.

Taulukko 1. Zone Malmin osallistujien alkukartoituskysely: Mitä toivot saavasi toimintaan osallistumisesta?

KYSYMYKSIÄ 9: MITÄ TOIVOT SAAVASI TOIMINTAAN OSALLISTUMISESTA? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON.

Esityskauden päätyttyä osallistujilta kerätyn palautteen perusteella toiveet tuntuivat täyttyneen. Palautekyselyn vastauksista kävi ilmi projektiin osallistuneiden kokeneen toiminnan voimauttavaksi, piristäväksi, ilahduttavaksi, rohkaisevaksi, sosiaalisia suhteita ja omaa elämänpäiiriä rikastuttavaksi. Nämä kommentit tukivat tulkintaamme teatterin voimauttavista ja hyvinvointia lisäävistä vaikutuksista, vaikkeivat ne toiminnan lähtökohtainen tavoite olleetkaan. Parhaiksi asioiksi koettiin ryhmä itsessään, yhteishenki, esiintyminen, teatterin eri osa-alueiden toteutuminen ammattimaisesti sekä lupa olla juuri sellainen kuin on.

Yhteisöllisyys. Olimme alusta loppuun mukana. Monen ikäisen ihmisen yhteinen, sitoutunut ja innostunut porukka. Ja meitä kuunneltiin. Erityisesti kaikki teatterin ammattitaitoinen henkilöstö, sulautuivat joukkoon. Ilman halveksuntaa vaan ottivat huomioon meidän tavallisten ihmisten ehdotuksia ja mielipiteitä. Lisää tällaista matalan kynnyksen, paikallisten asukkaiden kanssa tehtävää yhteistyötä! Moni kertoi, että oli helppo tulla esityksiin ja ihmettelivät, kuinka paljon erilaisia paikkoja täällä on. Kiitos, että sain olla mukana. (Zone Malmi -osallistujapalaute 2023.)

Haasteelliseksi koettiin sitoutuminen säännöllisiin aikatauluihin, odottelu treeneissä ja esityksessä, oma jaksaminen, ajoissa oleminen sekä uuden äärellä olemisen tuoma jännitys ja epävarmuus itsestä. Edellä mainittuihin asioihin

kuitenkin auttoi ryhmässä työskentely ja ryhmän turvallinen ilmapiiri, jossa prosessiin liittyvät säännöt olivat kaikille samat, mutta tarpeeksi sallivat.

Toiminnan vaikutuksia tutkittiin myös kysymällä, missä ryhmäläiset kokivat itse onnistuneensa. Useammassa vastauksessa mainittiin kokonaisprosessi, josta on vaikeaa eritellä mitään tiettyä onnistumisen kokemusta. Vastauksista nousi esiin esiintymiskammon selättäminen, tiimityöskentely, roolityöskentely ja ylipäättänsä se, että uskalsi ja kykeni lähtemään mukaan. Projekti tuntui vastaavan ennakkoodotuksia, tosin osa vastasi lähteneensä mukaan niin avoimin mielin, että ennakkoodotuksia ei oikeastaan edes ollut.

Mielestäni oon vetänyt tosi hyvin. Varmasti koko ajan opin uutta mutta en osaa eritellä mitään tiettyä asiaa. Koska oon ollut aiemmin tosi ujo ja arka niin mitä enemmän esiinnyn ja tapaan uusia ihmisiä niin sitä enemmän opin rohkeutta ja sosiaalisuutta ja tuun koko ajan paremmin ja paremmin ihmisten kanssa toimeen. (Zone Malmi -osallistujapalaute 2023.)

Olemme kokeneet onnistuvamme Zone Malmi -esitysprosessin kohdalla alueellisen taidehankkeen ja Helsingin mallin kokonaistavoitteissa erityisen hyvin. Tavoitimme toimintaan mukaan moninaisen otannan eri-ikäisiä malmilaisia ja lähialueiden asukkaita sekä verkostoiduimme uusien paikallistoimijoiden kanssa. Lisäsimme alueelle matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia ja loimme alueelle oman esityksen, johon pääsivät osalliseksi sekä sen tekijät, katsojat että sivulliset. Tuotimme helposti saavutettavia taide- ja kulttuuripalveluja alueellisia tarpeita kuunnellen ja toimintaa koko ajan osallistujien ja yhteistyötahojen kanssa kehittäen. Seurasimme työskentelystä vastaavien hanketaiteilijoiden omia taiteellisia intressejä, ja kunnioitimme tekijöiden omia visioita ja ammattitaitoa. Jatkoimme Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyötoiminnan kehitystyötä ylläpitäen alueellisen taidetoiminnan mallia osana osaston toimintaa. Pääroolissa Malmi -hanke on tällä hetkellä entistä kiinteämpi osa Helsingin Kaupunginteatterin kokonaisuohjelmistoa, ja hankkeen produktiot noudattavat nykyään teatterin tuotantomallia myös organisaation sisällä.

5 Zone Malmi -katsojakysely

Esitys oli erinomainen. Ilo kehysti vakavampia pohjalla olevia asioita ja saimme kurkistuksia monenlaisiin näkökulmiin malmilaisuudesta. Kiitos kovasti kaikille mukana olleille! Kaikista esiintyjistä välittyi rehellisyys ja aitous. On aina erityistä, kun tuntuu, että esiintyjät todella päästävät kokijan lähelle omaa maailmaansa. Se vaatii paljon rohkeutta. Tuntuu siltä, että tekovaiheessa ja esityksissäkin on vallinnut luottamuksen ja kunnioituksen ilmapiiri, jonka turvassa on mahdollista olla luova ja ylittää itsensä. (Zone Malmi -katsojakyselyn vastaus 2023.)

It was really well rehearsed and the two masters of ceremonies were excellent and held the interest of the team members in an admirable way. The quiz questions were good and I learnt some interesting facts about Malmi. The performances at the different spots were really good. The costumes were wonderful and there was humor, as well as pathos. The characters were funny and sad and the situations were so well done and were meaningful. The game idea worked well and the props and sound systems were good. Standing on the Roof of Malmi was a beautiful way to end a great evening. Thank you! (Zone Malmi -katsojakyselyn vastaus 2023.)

Tämän opinnäytetyön myötä Pääroolissa Malmi -hankkeelle tarjoutui mahdollisuus tutkia Zone Malmi -esityksen mahdollisia laajempia vaikutuksia asuinalueen kehitystyössä. Zone Malmi -esitys tarjosi sekä hankkeen seurannalle että opinnäytetyötutkimukselle soveltuvan ympäristön. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui katsojille toteutettu, anonymi verkkokysely. Esityksen jälkeen katsojille lähetetyllä kyselyllä kerättiin palautetta esityksestä, ja samalla saimme tilaisuuden kysyä, millaisia vaikutuksia Zone Malmi -esityksellä oli katsojien näkemukseen Malmista alueena. Katsojakyselyn pohja löytyy liitteestä 4.

Yksi Helsingin mallin sekä Helsingin Kaupunginteatterin alueellisten taidehankkeiden tavoitteista on myönteisen asuinalueprofiilin kasvattaminen. Tämä lähtökohta on mielestäni yksi kiinnostavimmista aspekteista alueellista hanketyötä tehdessä, sillä alueidentiteetin ja alueellisten mielikuvien tutkiminen ja niihin liittyvät muutokset ovat läsnä hankkeen jokaisessa vaiheessa. Malmin kohdalla jo varhaisissa vaiheissa selvisi, että huonomaineiseksi ja turvattomaksi mielletyn ja tilastollisesti heikolta näyttävän lähiön lisäksi kyseessä on myös monimuotoinen, mainettaan parempi alue, jonka asukkaista kumpuaa vahva naapuruusylpeys. Olemme törmänneet taidehankkeita tehdessä jokaisella kohdealueella vastakkainasetteluun tilastojen valossa kehitystyötä vaativan alueen ja asukkaiden aluenäkemyksen välillä. Niin ikään Malmillakin paikalliset

ovat korostaneet negatiiviseksi miellettyjen puolien edustavan pikemminkin rouheaa, monimuotoista asuinalueita, jota ei tulisi nähdä pelkästään aseman ja torien seuduille keskittyvien ongelmakohtien kautta.

Keskeistä alueelle jalkautuvalle hanketaiteilijalle onkin ollut asettua näkemisen, tunnistamisen ja arvostamisen -prosessille. Näkemisellä tarkoitetaan ongelmien paikantamista ja kokonaisuuksien hahmottamista, tunnistamisella omien lähtökohtien ja nähdyn ymmärtämistä sekä toisen asemaan asettumista, ja nämä johtavat kolmanteen: arvostamiseen. (Luhtakallio & Mustranta 2017, 13.) Näen tämän toteutuvan, yksinkertaistettuna, hanketaiteilijan näkökulmasta seuraavasti: myönnä omat ennakkoluulosi, katso pintaa syvemmälle ja ole altis mahdolliselle, miltei todennäköiselle muutokselle. Uskon tämän johtavan tärkeään oppimiseen, jossa muutos kohdistuu yhteiskunnallisen ongelman sijaan yksilön omiin mielikuviin, ja näitä kyseenalaistamalla myös vaikutus voi valua yksilötasolta laajempaan kontekstiin. Zone Malmin yhteydessä toteutetulla katsojakyselyllä on haluttu todentaa myös tätä oppimisen ja muutoksen mahdollisuutta.

5.1 Katsojakyselyn rakenne ja kysymysten asettelu

Zone Malmi -esityksen katsojille toteutettu kysely tutki, muuttiko Zone Malmi -esityksen näkeminen vastaajan käsitystä Malmista alueena. Kyselyllä haettiin vastaajien subjektiivisia kokemuksia ja mielipiteitä sekä alueesta että esityksestä. Kyselyn tekeminen ei ollut helppoa, sillä teatteriesityksen näkemiseen kytkettynä sen vaara muuntua esityksen lukuohjeeksi oli mahdollinen. Tästä syystä kysely päätettiin toteuttaa esityksen näkemisen jälkeen, osana katsojilta kerättävää palautetta. Tämä poissulki ennen ja jälkeen -tyyppisen vertailtavuuden, kun kyselyssä ei toteutettu alkukartoitusta. Lisäksi tutkimuksen hypoteesi, alueellisten mielikuvien muuttuminen, nähtiin mahdollisena, mutta sitä ei ole pidetty taiteellisen työryhmän päämääränä esitystä tehdessä. Mielikuvien muutosta tutkivien kysymysten asettelu toi omat haasteensa, jotta kysely ei olisi liian johdattelua tai antaisi jälkikäteen väärää kuvaa esityksen tarkoituksesta.

Kysely toteutettiin Helsingin mallin seurantajärjestelmäksi valitulla Pokka-alustalla. Hyvinvoinnin arviointityökalu Pokka on otettu Helsingin kaupungilla käyttöön haluten muuttaa esimerkiksi Helsingin mallin vaikuttavuuden arviointia systemaattiseksi. Pokka-arviointityökalusta vastaa Kukunori ry., ja alustan teknisestä toteutuksesta vastaa Vertics Oy. (Kukunori 2023.)

Tutkimus toteutettiin webkyselynä, joka lähetettiin heti Zone Malmi -esityksen näkemisen jälkeen ilmoittautumisen yhteydessä annettuun sähköpostiosoitteeseen. Lisäksi lähetettiin muistutusviesti kyselyyn vastaamiseksi kaksi viikkoa ensimmäisen viestin jälkeen. Kysely oli avoinna 7.6.2023–15.8.2023 välisen ajan. Pyrkimys oli tavoittaa kaikki katsojat, jotka olivat käyneet joko pääharjoituksessa tai seitsemässä varsinaisessa näytöksessä. Tavoittamista helpotti oma työpositioni Zone Malmi -esityksen tuottajana, jonka myötä hallinnoin esityksen lippuvarausjärjestelmää ja katsojapaikan varanneiden yhteystietoja. Lisäksi suureen osaan katsojista löytyi suora kontakti esitystä toteuttaneen työryhmän kautta – moni kutsui omaisensa esitystä katsomaan, tai katsojakunnasta löytyi toimintaan muutoin kytkeytyneitä yhteistyökumppaneita. Zone Malmi -esityksen näki, toinen pääharjoitus mukaan luettuna, 255 paikan varannutta katsojaa. Katsojakysely lähetettiin 138:aan sähköpostiosoitteeseen. Vastauksia saatiin 79.

Kysely nimettiin otsikolla ZONE MALMI -palautekysely/feedback form. Kysely toteutui kaksikielisenä, suomeksi ja englanniksi tiedossa olleen katsojakunnan kielitaustojen moninaisuuden vuoksi. Kyselyn infotekstissä pohjustettiin kyselyn liittyvän Zone Malmi -esityksen näkemiseen, sekä esityksestä että tapahtuma-alueesta kerättävään palautteeseen ja tietoon.

Kyselyn aluksi tiedusteltiin vastaajan taustatietoja (kysymykset 1–4), joista kohtaan ”nimi ja ikä” (kysymys 1) vastaaminen oli vapaaehtoista. Tämä kysymys esitettiin, jotta katsoja sai mahdollisuuden tulla tunnistetuksi halutessaan, esimerkiksi lähettäessään terveisiä tietylle esiintyjälle. Lisäksi katsojakunnan ikäjakauma on hanketoimijoille mielenkiintoista dataa. Nämä tiedot eivät kuitenkaan ole oleellisia tämän opinnäytetyön yhteydessä, ja sekä tästä että

tietosuojasyistä tämä kysymys on ainoa, jota ei avata tuloksia käsittelevässä luvussa.

Pakollisen vastauksen vaativat taustakysymykset olivat seuraavat:

Kysymys 2: Esityspäivä / the date of the show

Kysymys 3: Kuulin esityksestä... / I heard about the show...

Kysymys 4: Asuinpaikkasi / Your home region (suhteessa Malmiin, compared to Malmi)

Nämä kysymykset oli asetettu monivalintamuotoon, jossa vastaaja voi valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Näillä taustatiedoilla haluttiin saada tietoa esityksen katsojakunnasta, hankkeen ja esityksen viestintää parhaiten palvelleesta tiedotuskanavasta sekä vastaajan omasta asuinpaikasta suhteessa Malmiin.

Kaksi seuraavaa opinnäytetyöni kannalta oleellisinta kysymystä asetin avoimeen muotoon, johon vastaaja sai vastata vapaasti, omin sanoin:

Kysymys 5: Millaisia mielikuvia sinulla on Malmista paikkana? What do you think about Malmi as a region?

Kysymys 6: Muuttiko Zone Malmi -esitys käsitystäsi Malmista alueena? Did the Zone Malmi performance change your opinion about the Malmi region?

Kyselytutkimuksen vastaukset ja näiden kautta tehty tulostulosanalyysi avataan seuraavassa luvussa. Avoimista vastauksista on nostettu esiin muutamia esimerkkejä, millä pyritään antamaan kattava kuva vastausten variaatiosta.

Katsojakyselyn viimeisessä kohdassa vastaaja sai lähettää vapaasti palautetta esityksestä tai terveisiä esiintyjille ja esityksen työryhmälle. Muutamia valittuja palautteita ja kommentteja löytyy tämän luvun johdannosta sekä viimeisestä luvusta.

5.2 Katsojakyselyn tulokset

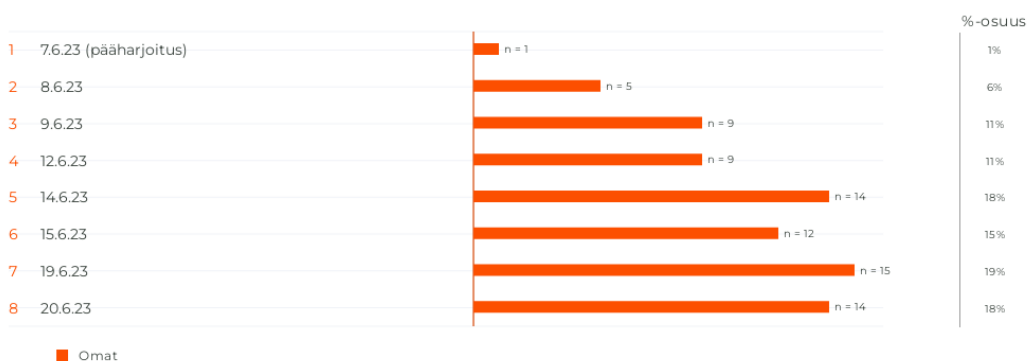
Katsojakyselyn kysymysten 2–7 tulokset on esitetty sanallisessa muodossa ja kysymysten 2 ja 4 vastaukset myös Pokka-työkalun automaattisesti luomien taulukoiden avulla. Kysymyksen 6 vastauksia on havainnollistettu myös ympyrädiagrammilla.

Kysymys 2: Esityspäivä / the date of the show

Katsojakyselyyn vastanneet jakoutuivat esityspäiviin seuraavasti.

Taulukko 2. Zone Malmi -katsojakysely: Esityspäivä.

KYSYMYS 2: ESITYSPÄIVÄ / THE DATE OF THE SHOW

Eniten kyselyvastauksia tuli siis neljään viimeiseen näytökseen osallistuneilta katsojilta. Tämän voi selittää esitysten katsojamäärän lisäämisellä, johon päädyimme esityksen saaman suosion vuoksi esityskauden aikana. Pääharjoitukseen ja kolmeen ensimmäiseen näytökseen katsojia otettiin maksimissaan 30 henkilöä / esitys, ja kolmeen viimeiseen näytökseen kapasiteettiä nostettiin 40 katsojaan suuren kysynnän vuoksi. Näytökset olivat kokonaisuudessaan 91 % täynnä, esityskauden loppupään näytösten ollessa katsojamääriltään suosituimpia.

Kysymys 3: Kuulin esityksestä... / I heard about the show...

Kyselyyn vastanneet olivat kuulleet esityksestä ensisijaisesti tutulta tai perheenjäseneltä (46 %), saaneet kutsun esitykseen (20 %), tapahtuman kotisivuilta tai sosiaalisesta mediasta (17 %) tai jotakin muuta kautta (15 %). Muiksi vaihtoehdoiksi nimettiin muun muassa esitykseen graafisen suunnittelun tehneen paikallistaiteilijan Malmi Vicen sosiaalisen median kanava, paikallislehden ilmoitus, Helsingin Kaupunginteatterin kotisivu ja esitykseen törmääminen harjoituskaudella Malmin kaupunkitilassa. Eritoten vastaus ”Näin esityksen torilla ja mietin että mikä homma” ilahdutti hanketiimiämme suuresti.

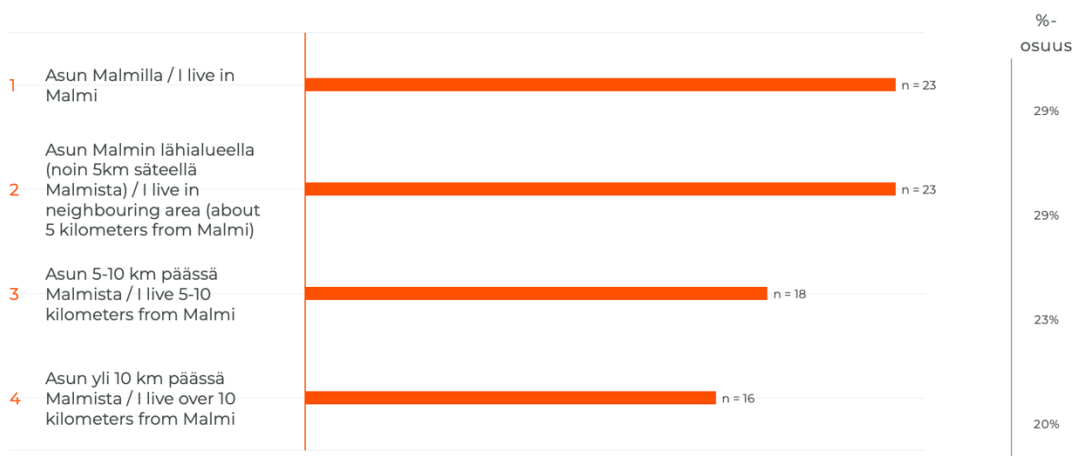
Kysymys 4: Asuinpaikkasi / Your home region (suhteessa Malmiin, compared to Malmi)

Kyselyyn vastanneiden asuinpaikka määrittyi seuraavasti.

Taulukko 3. Zone Malmi -katsojakysely: Asuinpaikkasi suhteessa Malmiin.

KYSYMYS 4: ASUINPAIKKASI / YOUR HOME REGION

Suhteessa Malmiin.

Asuinpaikka taustoitti vastaajien mahdollisesti jo olemassa olevaa suhdetta Malmiin, ja näin ollen kysymysten 5 ja 6 analysoinnissa pystyi ottamaan huomioon mahdollisen ”malmilaisuuden” yhteyden vastauksiin.

Kysymys 5: Millaisia mielikuvia sinulla on Malmista paikkana? What do you think about Malmi as a region?

Tämä kysymys tarjosi runsaan määrän erilaista kokemus- ja näkemyspohjaa Malmilta. Kommentit olivat seuraavanlaisia:

Malmia on monenlaista, suurimmaksi osaksi Malmi on rauhallista seutua. Rauhaton osa Malmia on pieni, mutta leimaava. Malmia ei pidetä kunnossa, esim. putki on likainen, liukuportaat aina rikki, porraskäytävä haistaa virtsalle.

Malmin aseman ympäristö on aika raju (juoppoja ja kaikenlaisia huutajia), mutta vähän kauempaa asemasta on tosi mukavaa pientaloseutua. Myös palvelut ovat kivasti lähellä.

Malmi on monipuolinen kaupunginosa, jota uudisrakennetaan. Malmilla on paljon erilaisia palveluita. Malmilla on hyvin heterogeeninen asukasväestö. Malmilla on ollut joskus ”ikävä klangi”, mutta kun Malmiin tutustuu, niin mielestäni se on oikein viehättävä ja viihtyisä alue.

It's a pretty depressing place sometimes but in the sunshine everything looks better.

Lähiö, eläväinen, alempi keskiluokka.

Tykkään Malmista paljon, enkä kovin kauaksi suostuisi muuttamaan. Tiedostan aseman alueen ongelmat, mutta uskon, että jokaisessa lähiössä on omat ongelmat, eikä niitä pakoon pääse toisaalle muuttamalla. Palveluiden karsiutuminen huolestaa, mutta ymmärrän, että korona kuritti aika monia alueen pienyrittäjiä.

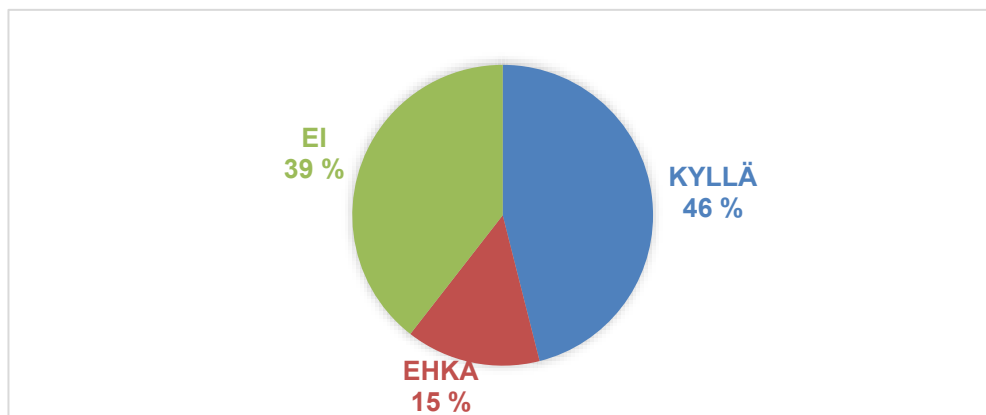
Olen töissä lähialueella, eli käsitys on (ymmärtääkseni) melko ”realistinen”. Väki moninaista ja erilaisista sosioekonomisista taustoista, hyvät palvelut, koko yhteiskunnan kirjo kohtaa.

Vastauksissa toistuivat Malmin hyvät liikenneyhteydet, kattava palvelutarjonta, mutta myös pelko sen tyypistymisestä, jatkuvasti käynnissä oleva kaupunkitilan rakentaminen, päihteidenkäyttöön liittyvät ongelmat ja niiden lieveilmiöt sekä tiettyjen alueosien turvaton ja levoton ilmapiiri. Näkemykset jakautuivat vahvasti negatiivis- ja positiivissävytteisiin. Kahden vastaajan kohdalla mielikuvia alueesta ei löytynyt laisinkaan, sillä Malmi oli näille vastaajille entuudestaan tuntematon alue. Vastauksista on pääteltävissä, kuinka läheisessä suhteessa vastaaja Malmiin on. Malmilla asuvien, työskentelevien tai aluetta päivittäin esimerkiksi läpikulkumatalla käyttävien henkilöiden kohdalla yleiskuva alueesta tuntui olevan positiivissävytteisempi kuin sitä ulkopuolisena tarkastelevien vastaajien.

Jälleen kerran vastauksista tuntui nousevan esiin vahva kotiseuturakkaus ja naapuruusylpeys sekä toisaalta ennakkoluulot ja negatiivinen kuva alueesta.

Kysymys 6: Muuttiko Zone Malmi -esitys käsitystäsi Malmista alueena?

Vastaukset kysymykseen kuusi on sisältöanalyysin jälkeen teemoitettu ja järjestetty kolmeen vastausvaihtoehtoon: Kyllä/ehkä/ei. Vaikka itse vastauskenttä kyselyssä olikin avoin ja vastausta pyydettiin sanallisena, oli saadun informaation luokitteluun kyllä/ehkä/ei -kategorioihin mahdollista. 46 % vastaajista koki esityksen muuttaneen käsitystä Malmista (kyllä). 39 % vastaajista koki, ettei esitys muuttanut käsitystä Malmista (ei). 15 % vastaajista koki muutosta tapahtuneen ”mahdollisesti” tai ”vähän” (ehkä). Oheisella kaaviolla on havainnollistettu vastausprosenttien jakautuminen.

Kaava 1. Muuttiko Zone Malmi -esitys käsitystäsi Malmista alueena?

Esimerkkejä kyllä-vastauksista:

Muutti kyllä. Pääsin näkemään myös kauniin puolen Malmista ja sen, että siellä on hyvin monenlaista menijää. Tuli sellainen olo, että Malmilla on helppo olla oma itsensä.

Kyllä muutti, huomattavasti positiivisemmaksi.

Joo, tuli jotenkin lämmin olo. Kotiseuturakkautta. Esityksessä oli jotenkin hyvin esitetty Malmin ristiriitaisuutta

Sain uusia näkökulmia Malmista, joita en ollut aiemmin tullut miettineeksi / ajatelleeksi. Voi siis sanoa, että esitys jätti positiivisen jäljen minuun.

Kyllä. Se sai minut olemaan vielä ylpeämpi Malmista

Esimerkkejä ehkä-vastauksista:

Ei paljon, mutta lisäsi kyllä käsitystä, että Malmilla on aktiivisia asukkaita ja vihreyttä.

Hiukan.

Ehkäpä.

Esimerkkejä ei-vastauksista:

Ei, tiesin että täällä on moninaista kulttuuria.

Ei. Malmilla on kaikesta huolimatta mukavaa asua.

Ei juurikaan, sillä ruusut ja risut tiedossa. Mukavaa, että esitys toi esille molempia puolia.

Ei juurikaan, mutta oli kiva nähdä muiden silmin Malmi.

Puutalokortteleihin en ollut aiemmin tutustunut, mutta ei erityisesti muuttanut käsitystä.

Tämä tulos kertoo, että miltei puolet vastaajista koki Zone Malmi -esityksen muuttaneen käsitystä Malmista. Voimme siis päätellä teatteriesityksen vaikuttaneen näkemyksiin ja aiheuttaneen muutosta. Vastausten jakauma on melko tasainen, ja tuloksista näkyy vastaajien kahdenlainen näkökulma. Toisaalta vastaajien jo olemassa olevat positiiviset tai negatiiviset ennakkokäsitykset Malmista vahvistuivat esityksen myötä, toisaalta niissä tapahtui muutosta suuresti, vähän tai ei ollenkaan.

Malmi on näyttäytynyt koko hanketoiminnan aikana monikerroksellisena ja laajana asuinalueena, jolla ei ole vain yhdenlaista paikallisidentiteettiä, vaan se elää ja vaihtelee etenkin sen mukaan, keneltä kysyy. Osa malmilaisista on asuinalueeseensa hyvinkin kiintyneitä, osa taas kokee alueen lähinnä läpikulkupaikkana, jossa asutaan hyvien kulkuyhteyksien takia. Malmin ulkopuolelta tulevilla on paikallisiin asukkaisiin verrattuna aluetta kohtaan vahvemmat ennakkoluulot, joiden näkyväksi tekemiseen, purkamiseen tai jopa vahvistamiseen Zone Malmi -teatteriesityksen kaltaiset teokset sopivat. Muutos

on kuitenkin aina hypoteettista, ja kuten huomaamme, Zone Malmin kohdalla muutosta tapahtui ja ei tapahtunut. Katsojakyselyn vastaukset ovat vaihtelevuudessaan kiinnostavan ristiriitaisia, mutta eivät yllättäviä.

Kyselyn myötä tulien tulokseen, että Pääroolissa Malmin tavoiteasettelussa on syytä muuttaa ilmaisu asuinalueprofiilin ”kasvattaminen” asuinalueprofiilin ”tukemiseksi”. Oikeastaan koko tavoitteen voisi kääntää muotoon ”toiminnalla on tarkoitus tukea Malmin alueen asuinalueprofiilia” ilman, että tavoitteena on muuttaa, korjata tai arvottaa mitään. Malmin rikkaus on alueelta kumpuava naapuruusylpeys, joka toistuu alueellisessa puheessa. Alueelta nimetyt negatiivisetkin puolet ovat enemmän osa kaupunginosan tämänhetkistä identiteettiä, johon tulee suhtautua enemmän arvostavasti kuin arvottavasti. Tämän kiteyttää myös yksi Zone Malmi -esitykseen liittyvä suora katsojapalaute:

Esityksen jälkeen jotenkin oppi arvostamaan sitä monikerroksellisuutta, mitä Malmilla on eli on ne idylliset alueet, mutta on myös huonompiosaisuutta. Esitykseen oli tosi kattavasti otettu mukaan erilaisten ihmisten tarinoita, ja kohtauksissa oli aina selkeä pointti, että pienetkin teot vie asioita parempaan päin! (Zone Malmi -katsojakyselyn vastaus 2023.)

5.3 Voiko taidetta mitata?

Katsojakyselyn moniselitteiset tulokset osoittavat kuinka haastavaa taiteen ja kulttuurin vaikutuksien mittaaminen on. Sain kuitenkin omaan tulkintaani perustuvan näkemyksen jonkinlaisen muutoksen tapahtumisesta. Taiteen ja kulttuurin sekä niiden tuomien vaikutusten mittaaminen ei ole yksiselitteistä mm. mitattavan kohteen aineettomuuden, kokemuksiin pohjautuvan tiedon tulkinnanvaraisuuden ja tiedon hajanaisuuden vuoksi. Lisäksi tutkimustulosten esittämiselle ei ole tässä kontekstissa vakiintunutta tapaa.

Kuitenkin tutkimustietoa on mahdollista saada ja vaikutukset eivät aina pohjaudu pelkkiin oletuksiin. Taidetoiminnalla on tutkittuja ja vahvistettuja, terveydellistä ja sosiaalista hyvinvointia, oppimista, taloutta, ympäristöä ja kulttuurillista kestävyttä edistäviä vaikutuksia. (Honkala & Laitinen 2017.) Pääroolissa Malmi -hankkeessa todennetaan näitä vaikutuksia ja hyötyjä saadun palautteen,

tekijöiden ja osallistujien kokemusten perusteella, ja tuloksia on tärkeää artikuloida näkyviksi.

Pääroolissa Malmi -hankkeen seurantaan tullaan toteuttamaan ja toivottuja vaikutuksia suhteessa tavoiteasetteluun mittaamaan jatkossakin. Seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin tapoja tulee kuitenkin kehittää, jotta tietoa saadaan erilaisin menetelmin. Esimerkiksi Zone Malmin kohdalla katsojakyselyn olisi voinut toteuttaa pelkillä monivalintakysymyksillä, jolloin saisimme tarkat prosentit vastausten jakautumiselle. Tämä kuitenkin rajoittaisi taas tulkinnallisuutta, jota taiteessa tarvitaan. Tekijän ja kokijan kokemuksilla ja tulkinnoilla on mielestäni taidetta käsitellessä suurempi merkitys kuin kvantitatiivisilla mittareilla, jotka voivat supistaa tuloksen vääränlaiseksi. Kokemuksia taiteesta on kuitenkin tärkeää tutkia ja jakaa, olipa kyse vaikuttavuuden, tavoiteasettelun tai muutoksen arvioinnista tai ylipäätensä tiedottamisesta, että tietynlaista taiteellista toimintaa tehdään. Pelkästään tulosten artikulointi on tiedon tuottamista (Houni ym. 2020, 39) – ja näen Zone Malmin katsojakyselyn tarjonneen juuri tätä.

6 Lopuksi

Eriarvoistuminen ja segregatio ovat ilmiöitä, joille ei lähitulevaisuudessa näy loppua. Eriytyminen ei näy pelkästään asuinalueilla, vaan se ulottuu jo elämän eri osa-alueille. Segregaation haitallisinta ydintä ovat eriytyvät todellisuudet, joissa syrjään jäävien ihmisten ja naapurustojen tulevaisuuden horisontit kapeutuvat. (Bernelius 2020.) Berneliuksen toteamat näkymät eivät ole kovin mieltä ylentäviä, mutta ikävä kyllä todellisia. Toimenpiteitä tämän kehityskulun hidastamiseksi tarvitaan, ja tällaisia vaikutuskeinoja voi taide ja kulttuuri tarjota.

Tässä opinnäytetyössä olen pyrkinyt esiintuomaan taidetoiminnan yhteiskuntavastuullisia lähtökohtia, konkretisoitua alueellista ja yhteisötaiteellista työskentelyä taidetoimijan näkökulmasta sekä tarjonnut yhden esimerkin siitä, kuinka alueellista taidetoimintaa ja sen mahdollisia vaikutuksia voi mitata. Opinnäytetyöprosessin aikana tekemän ajatustyön, konkreettisen aluehanketyöskentelyn sekä pienoistutkimuksen myötä voin todeta, että jalkautuvalle taidetyöskentelylle ja taiteen vaikutusten arvioimiselle on suuri tarve edelleen.

Jalkautuvan taidetyöskentelyn tarpeen osoittavat myös lukuisat yhteisötaide- ja kulttuurihankkeet ympäri maailman, joilla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisiin muutostilanteisiin tai joilla tuetaan yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja eriarvoistumisen ehkäisyä taiteen ja kulttuurin keinoin. Useissa Euroopan maissa, kuten Ranskassa, Saksassa, Iso-Britanniassa, Belgiassa, Alankomaissa ja Pohjoismaissa on kyetty kehittämään kulttuuritoimintaa edistäviä järjestelmiä valtion rahoituksen sekä kulttuuripolitiikan puitteissa, ja ne ovat taipuneet tukemaan yhteisötaiteellisiakin lähtökohtia. Suunnannäyttäjänä osallistavan taiteen integroitumisessa osaksi yhteiskunnan rakenteita on toiminut esimerkiksi Iso-Britannia, jossa yhteisötaiteen ja yhteisöllisten taideliikkeiden juuret ulottuvat pitkälle historiaan. Viimeisten 15 vuoden aikana yhteisötaide on normalisoitunut ja juurtunut osaksi taidekenttää niin Iso-Britanniassa, laajemmin Euroopassa kuin Euroopan ulkopuolellakin. (Matarasso 2019, 128–129, 173–176.)

Yhteisölliset ja osallistavat taidehankkeet ovat myös levinneet länsimaisten yhteiskuntien ulkopuolelle. Jopa äärimmäisen hädän äärellä taide ja kulttuuri voi tuoda ihmisiä yhteen, luoda toivoa ja tukea muutosta. Kansainvälinen ArtsAction Group -verkosto jakaa tietoa taiteen ja kulttuurin kehittämistyöstä syrjäytyneillä tai syrjäytymisvaarassa olevilla alueilla. Verkoston juuret ovat Yhdysvalloissa ja jäsenistöllä on kokemusta työskentelystä konfliktialueilla Algeriassa, Azerbaidžanissa, Keniassa, Kosovossa, Etelä-Afrikassa, Sri Lankassa ja Pakistanissa. (Holt & Maguire 2022, 3–4, 13; ArtsAction Group 2023.) Näen, että globaalisti ilmenevän eriarvoistumisen äärellä taiteen ja kulttuurin arvolla ja sillä, mitä taiteilijat tekevät on väliä.

Koen tärkeäksi, että taiteen vaikutuksia arvioivien ja todentavien työkalujen kehitystyötä jatketaan, ja tähän konkreettiset yhteisö- ja kulttuurihankkeet voivat tarjota ympäristön mahdolliselle jatkotutkimukselle. Jotta jalkautuvaa toimintaa ja sen tarjoamia vaikutuksia voidaan ymmärtää paremmin, tulisi sen äärellä tehdä kattavaa tutkimusta esimerkiksi etnografian, tapaustutkimuksen tai muun tutkimusotteen keinoin. Uskon, että alueellisten taidehankkeiden kaltaisissa prosesseissa ruohonjuuritasolla työskentelevien taiteentekijöiden ja osallistujien kokemukset nostavat esiin tärkeitä näkemyksiä siitä, mitä ylipäättänsä taidetoiminnassa kannattaa mitata, ja millaisin keinoin taiteen monet ulottuvuudet tulevat parhaiten näkyviksi.

Pääroolissa Malmi on saavuttanut kahdessa toimintavuodessaan merkittävän määrän toiminnalle asetettuja tavoitteita, jotka heijastuvat laajempiin ilmiöihin, kuten segregaaation ehkäisyyn sekä saavutettavuuden ja osallisuuden tukemiseen. Pääroolissa Malmi jatkaa toimintaansa kaudelle 2024 myönnetyn Helsingin mallin erillisrahoituksen turvin. Näen Pääroolissa Malmin, paikallisuudestaan huolimatta, toimivan esimerkkinä alueellisesta taidetoiminnan mallista, joka voi olla siirrettävissä muihinkin kaupunginosiin tai kaupunkeihin. Toivon tämän esimerkin sekä yhteiskuntavastuullisten arvolähtökohtien puhuttelevan tulevaisuuden taiteentekijöitä ja ammattilaisia, jotta alueellisten taidehankkeiden kaltaisia kokonaisuuksia lähdetään rakentamaan rohkeammin myös toteuttajien lähtökohdista käsin. Toki tähän tarvitaan toiminnan

mahdollistavat puitteet, joihin taas vaaditaan, Helsingin kaupungin tavoin, rahoittavan tahon aktiivisuutta. Niin ikään Helsingin mallin voi nähdä toimivan kansainvälisenäkin suunnannäyttäjänä kulttuurityön panostuksesta, jolla rakennetaan uusia toimintamalleja ja -rakenteita, sekä esimerkkinä kulttuuri- ja taidetoimintojen arvostuksesta kaupunkistrategisella tasolla.

Taiteilija, taiteen tohtori Teemu Mäki (2020) avaa Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 -visiossa taiteen merkitystä Helsingin kaupungille sekä sen itseisarvoisesta, eskapistisesta näkökulmasta että kriittisen yhteiskunnallisen keskustelun sekä haasteiden ja muutoksen käsittelemisen välineenä. Tässä visiossa tulevaisuuden Helsinki ymmärtää nämä mainitut taiteen ulottuvuudet ja osaa myös hyödyntää taidetta eri näkökulmista. (Mäki 2020, 17.) Uskon tämän vision toteutuvan jo Helsingin mallin kaltaisissa kulttuurityön malleissa, joissa yhdistyy rahoittajan ja taidetoimijan tahtotila pyrkiä kohti yhdenvertaista yhteiskuntaa ja muutoksen mahdollisuutta. Helsingin mallin ja Pääroolissa Malmin kaltaiset hankkeet ovat osoitus kaupunkikonsernin ja taideinstituution syventyneestä yhteistyöstä, jolla voidaan yhteisin päämäärin vaikuttaa yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja haasteisiin.

On selvää, että vaikka yhteiskunnan eriarvoisuus ei ratkea välttämättä koskaan, saati nopein tai helpoin keinoin, on ratkaisujen etsiminen elintärkeää (Luhtakallio & Mustranta 2017, 127). Väitän, että taiteen ja kulttuurin tarjoamat yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinot vievät yhteiskunnallista kehitystyötä eteenpäin, vaikka ne pieniltä ja vaikutuksiltaan marginaalisilta tuntuisivatkin. Velvollisuus toimia jostakin lähtökohdasta käsin on jokaisella, ja taiteen ja kulttuurin tekijöillä avaimet yhteiskuntavastuulliseen toimintaan ovat kuin tarjottimella. Taiteella voi vaikuttaa ja saa vaikuttaa.

Lähteet

Airaksinen, R., Mertanen, M. M. & Virtanen, P. (toim.) 2019. Ystävänä yleisö: Katsaus teatterin yleisötyön muotoihin. Helsinki: Draamatyö.

ArtsAction Group 2023. Viitattu 22.11.2023. <https://www.artsaction.org>.

Bernelius, V. 2020. Eriytyneet todellisuudet vai kohtaamisten kaupunki? Kuntaliitto-blogi. Viitattu 23.10.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2020/eriytyneet-todellisuudet-vai-kohtaamisten-kaupunki>.

Bernelius, V. & Rönneberg, O. 2021. Kaikkien kaupunki – mutta kaukana? Asukkaiden sosiaalinen tausta ja eriytyvä kaupunkitilan käyttö Helsingissä. Kvartti, kaupunkitiedon verkkolehti. Helsinki: Helsingin kaupunki. Viitattu 18.10.2023. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/kaikkien-kaupunki-mutta-kaukana-asukkaiden-sosiaalinen-tausta-ja-eriytyva-kaupunkitilan>.

Bruyne, P. de 2011. Community Art as a Contested Artistic Practise. The Case of MET-X, Brussels. Teoksessa Bruyne, P. d. & Gielen, P. (toim.) Community art: Politics of trespassing. Amsterdam: Valiz, 36-49.

Fişek, E. 2019. Theatre & community. London: Red Globe Press.

Gröndahl, J. 2016. Minä ja muut – Katsaus näytelmäkirjailijan työhön Reittejä Kontulaan -hankkeessa. Teoksessa Ilmonen, M. & Lilius, J. (toim.) Kulttuurin paikka? Kulttuuri asuinalueiden kehittämisessä – Tapaus Suomen Kansallisteatteri Kontulassa. Helsinki: Aalto University, 83–101.

Haapio, P. 2023. Yhteisöteatterin etiikka – taidepedagogisia lähestymistapoja dokumentaarisen yhteisöteatterin eettisiin kysymyksiin. Pro gradu -työ. Teatteriopettaja. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. Viitattu 27.10.2023. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023061656061>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2018. Pääroolissa Jakomäki. Viitattu 21.11.2023. <https://hkt.fi/projektit/paroolissa-jakomaki/>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2021. Valokeilassa Koillinen 2019–2021. Viitattu 21.11.2023. <https://hkt.fi/projektit/valokeilassa-koillinen/>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2022a. Pääroolissa Malmi 2022–2024. Viitattu 17.11.2023. <https://hkt.fi/projektit/paaroolissamalmi/>.

Helsingin kaupunginteatteri 2022b. WHO DIS? Viitattu 28.11.2023. <https://hkt.fi/tapahtuma/who-dis/>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2023a. Helsingin Kaupunginteatteri vuosikertomus 2022. Viitattu 23.10.23.

<https://www.yumpu.com/fi/document/read/68104390/helsingin-kaupunginteatterin-vuosikertomus-2022>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2023b. Zone Malmi. Viitattu 17.11.2023. <https://hkt.fi/tapahtuma/zone-malmi/>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2023c. Markkinointi ja yleisötyö. Viitattu 21.11.2023. <https://hkt.fi/backstage/markkinointi-ja-yleisotyö/>.

Helsingin Kaupunginteatteri 2023d. Yleisötyö ja tilavuokraus. Viitattu 29.11.2023. <https://hkt.fi/tapahtumat/>.

Helsingin kaupunki 2013. Yhteisölliset kehityshankkeet. Jakoehdotus. Kulttuuri- ja kirjastolautakunta 12.3.2013. Viitattu 21.11.2023.

<http://dev.hel.fi/paatokset/media/att/c1/c16ff1f82959a5e050a999e357f22a67389a3a60.pdf>.

Helsingin kaupunki 2014. Yhteisölliset kehityshankkeet 2014. Viitattu 21.11.2023. <http://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2014-005821/kklk-2014-8/>.

Helsingin kaupunki 2021a. Kasvun paikka. Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025. Viitattu 26.6.2023.

<https://stplattaprod.blob.core.windows.net/strategiatalousprod/Helsingin%20kaupunkistrategia%20Kasvun%20paikka.pdf>.

Helsingin kaupunki 2021b. Hyvinvointia, turvallisuutta ja terveyttä kaikille.

Helsingin hyvinvointisuunnitelma 2022–2025. Viitattu 17.10.23.

<https://www.hel.fi/static/kanslia/hyte/helsingin-hyvinvointisuunnitelma-2022-2025.pdf>.

Helsingin kaupunki 2021c. Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma 2020. Helsinki: Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia. Viitattu 14.11.23. https://julkaisut.hel.fi/sites/default/files/2021-07/HKI_asumisen_ja_maankayton_ohjelma_A4_FI_WEB.pdf.

Helsingin kaupunki 2023a. Helsingin mallin kehittämisavustukset. Viitattu 17.10.2023. <https://avustukset.hel.fi/fi/tietoa-avustuksista/kulttuurin-avustukset/helsingin-mallin-kehittamisavustukset>.

Helsingin kaupunki 2023b. Uutta Helsinkiä, Malmi. Viitattu 12.8.2023. hel.fi/uuttahelsinki/malmi.

Honkala, N. & Laitinen, L. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin tutkituista vaikutuksista. Sitra artikkeli. Viitattu 27.10.2023. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksiin/>.

Holt, A. & Maguire, C. 2022. Introduction: Bringing forth human expression, forming identity, and empowering communities through arts and culture: Who defines it? Who is it for? Who gets to do it? Teoksessa Holt, A. & Maguire, C. (toim.) Arts and culture in global development practice: Expression, identity and empowerment. New York, NY: Routledge, 1-16.

Houni, P., Turpeinen, I., Vuolasto, J. & Mäki-Reinikka, K. 2020. Taidetta!: Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Helsinki: Taiteen edistämiskeskus (TAIKE).

Jakobsson, L., Kadambi, G., Knihtilä, E., Komlosi, E., Laurio, U., Lindfors, S., Malmberg, A., Mäki, T., Mäkynen, E., Norberg, S. & Tapio, V. 2020. Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030. Viitattu 17.10.2023. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisut/Taide-ja-kulttuuri%20Helsingissa%202030.pdf>.

Kantonen, L. & Karttunen, S. 2021. Yhteisötaiteen etiikka – kirjoituksia vastuusta, vallasta ja vapaudesta. Teoksessa Kantonen, L. & Karttunen, S. (toim.) Yhteisötaiteen etiikka: Tilaa toiselle, arvoa arvaamattomalle. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, 9–40.

Karttunen, S. 2017. Laajentuva taiteilijuus: yhteisötaiteilijoiden toiminta ja identiteetti hybridisaatio-käsitteen valossa, Tahiti, 7(1). Viitattu 23.10.2023. <https://tahiti.journal.fi/article/view/85656>.

Keskinen, V. 2022. Helsinkiläisten turvattomuuskokemuksissa suurta aluevaihtelua – erot asuinalueiden välillä eivät ole kuitenkaan syventyneet. Kvartti, kaupunkitiedon verkkolehti. Helsinki: Helsingin kaupunki. Viitattu 10.10.2023. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/helsinkilaisten-turvattomuuskokemuksissa-suurta-aluevaihtelua-erot-asuinalueiden-valilla>.

Koskela, V. 2016. Teatteri läsnäolon tilana voi mahdollistaa samanarvoisuuden tilan ja uuden ymmärryksen. Teoksessa Ekoluoma, R. & Hyttinen, H. (toim.) Samassa tilassa: Yhteisöteatteri osallisuuden mahdollistajana. Kokkola: Centria-ammattikorkeakoulu 8–13. Viitattu 17.10.2023. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-7173-13-8>.

Kukunori 2023. Pokka – hyvinvoinnin arviointialusta. Viitattu 27.11.2023. <https://www.kukunori.fi/pokka-2/>.

Kuusi, S. & Tolvanen, A. 2011. Lyonin kulttuurityön malli - toimisiko se Helsingissä? Helsinki: Helsingin kulttuurikeskus.

Kuusi, S., Tolvanen, A. & Räisänen, P. 2017. Kohti tasa-arvoisempaa kulttuuri-Helsinkiä, Helsingin malli -väliraportti. Viitattu 21.11.2023. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisut/Helsingin-malli-valiraportti.pdf>.

Laakso, M. & Turunen, P. 2019. Osallisuus osana taidelaitosten yleisötyötä lähiöissä – kokemuksia Helsingin mallista. Opinnäytetyö (AMK). Yhteisöpedagogi (AMK). Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.9.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019051710397>.

Luhtakallio, E. & Mustranta, M. 2017. Demokratia suomalaisessa lähiössä. Helsinki: Into.

Matarasso, F. 2019. A restless art: How participation won, and why it matters. London: Calouste Gulbenkian Foundation.

Matarasso, F. 2023. A restless art. François Matarasso. Viitattu: 27.11.2023. <https://arestlessart.com/home-2/francois-matarasso/>.

Martin, M. 2021. Aina uudesti syntyvä hetkellinen yhteisö – Taiteilija-tutkijan tempoilua institutionaalisessa tutkimuskehyksessä. Teoksessa: Kantonen, L. & Karttunen, S. (toim.) Yhteisötaiteen etiikka: Tilaa toiselle, arvoa arvaamattomalle. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, 128–159.

- Nikula, S., Laakso, M., Tolvanen, A. & Turunen, P., 2019. Toisenlainen taidemaailma. Taidelaitokset lähiöissä vuosina 2016–2018 Helsingin osallistavassa kulttuurityön mallissa. Helsingin kulttuurikeskus. Viitattu 8.9.2023. https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisut/toisenlainen%20taidemaailma%20sivuittain_nettiin.pdf.
- Palkoaho, M. 2022. Kolmevuotinen taideprojekti kutsuu mukaan kaikki Malmin asukkaat. Helsingin kaupungin kotisivut. Viitattu 17.11.2023. <https://www.hel.fi/fi/uutiset/kolmevuotinen-taideprojekti-kutsuu-mukaan-kaikki-malmin-asukkaat>.
- Raatikainen, K. 2021. Saavutettava taide? – Kokemuksia yleisötyön tekemisestä instituution seinien ulkopuolella. Liikekieli.com, Tanssin verkkolehti. Viitattu 17.10.2023. <https://www.liikekieli.com/saavutettava-taide-kokemuksia-yleisotyön-tekemisestä-instituution-seinien-ulkopuolella/>.
- Rajavuori, A. 2022. Lopuksi: Mitä on tehtävä? Teoksessa Rajavuori, A. (toim.) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2022. Helsinki: Into Kustannus, 181–185.
- Rusi-Pyykönen, M. 2020. Hetkestä syntyneitä: suunnanmuutoksia ja uudenlaista otetta osallistavan teatterin käytäntöihin. Väitöskirja. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, esittävien taiteiden tutkimuskeskus. Viitattu 22.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-353-020-1>.
- Sirén, K. 2015 Teatteri-ilmaisun ohjaajan puheenvuoro. Teoksessa Lavaste, S., Rautavuoma, S. & Sirén, K. 2015. Avoin näyttämö - käsikirja teatterin uudistajille: Teatteri 2.0. Tampere: Kulttuuri- ja teatteriyhdistys Kaksikko, 116–158.
- Sorjonen, H. & Sivonen, O. 2015. Taide ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö. Viitattu 23.10.2023. <https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taide-jakulttuurilaitostenyleisotyönmuodot17.4..pdf>.
- Sjöblom, J. 2015. Lähidemokratia Helsingissä – mitä tapahtui demokratiapilottien jälkeen? Kvartti, kaupunkitiedon verkkolehti. Helsinki: Helsingin kaupunki. Viitattu 17.10.2023. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/lahidemokratia-helsingissa-mita-tapahtui-demokratiapilottien-jälkeen>.

Virtanen, P. 2022. Yleisötyö luo siltaa esitysten ja yleisön välille. Kumahdus-blogi. Viitattu 8.9.2023. <https://www.kumahdus.fi/yleisotyokilta/yleisotyö-luo-siltaa-esitysten-ja-yleison-valille/>.

Virtanen, P. 2016. Kansallisteatteri jalkautuu. Teoksessa Ilmonen, M. & Lilius, J. (toim.) Kulttuurin paikka? Kulttuuri asuinalueiden kehittämisessä – Tapaus Suomen Kansallisteatteri Kontulassa. Helsinki: Aalto University.

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 2023. Ihmisoikeusliiton kotisivut. Viitattu 17.11.2023. <https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>.

Zone Malmi -alkukartoituskysely osallistujille

[UUSI KYSELY](#)
[TEHDYT KYSELYT](#)
[TULOKSET JA VERTAILU](#)
[VASTAANOTTAJAT](#)
[KUVAPANKKI](#)

OHJEET

SULJE ESIKATSELU
ESIKATSELU-ZONE MALMI -RYHMÄN ALKUKYSELY
✕

NIMESI
Ei pakollinen tieto.

Vastauksesi...

IKÄ
* Pakollinen

Vastauksesi...

SUKUPUOLI
* Pakollinen

Nainen
 Mies
 Muu
 En halua kertoa

ASUINALUE
Asuinpaikkasi sijainti Malmiin nähden
* Pakollinen

Asun Malmilla
 Asun Malmin lähialueella (noin 5km säteellä Malmista)
 Asun 5-10 km päässä Malmista
 Asun yli 10 km päässä Malmista

ONKO MALMI MIELESTÄSI?
* Pakollinen

	Ei ollenkaan	Vähän	Kohtalaisesti	Melko paljon	Paljon
Kotoisa	☐	☐	☐	☐	☐
Turvallinen	☐	☐	☐	☐	☐
Miellyttävä	☐	☐	☐	☐	☐
Houkutteleva	☐	☐	☐	☐	☐

MILLAISIA MIELIKUVIA SINULLA ON MALMISTA ASUINPAIKKANA? MITÄ HYVÄÄ JA MITÄ HUONOA ALUEELTA LÖYTYY?
* Pakollinen

Vastauksesi...

← EDELLINEN
SEURAAVA →

© 2023 POKKA
Tietoa Pokasta
Käyttöehdot ja Tietosuojaseloste
Asiakaspalvelu

SULJE ESIKATSELU
ESIKATSELU-ZONE MALMI -RYHMÄN ALKUKYSELY
X

MISTÄ SAIT TIETÄÄ PÄÄROOLISSA MALMIN TOIMINNASTA / ESITYSTOIMINNASTA MALMILLA?

* Pakollinen

Pääroolissa Malmin/Helsingin Kaupunginteatterin kotisivuilta tai somesta

Kuulin tuttavalta

Esitteestä / julisteesta

Jostain muualta internetistä/somesta, mistä? _____

Jostain muualta, mistä? _____

MIKÄ SAI SINUT LÄHTEMÄÄN MUKAAN PÄÄROOLISSA MALMI -PROJEKTIIN JA/TAI ESITYKSEEN?

* Pakollinen

Vastauksesi_

MITÄ TOIVOT SAAVASI TOIMINTAAN OSALLISTUMISESTA? VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON.

* Pakollinen

Mahdollisuuden harrastaa teatteria / taidetta

Keinoja ilmaista itseäni

Uusien taitojen oppimista

Erilaisten ihmisten kohtaamista

Tulla hyväksytyksi sellaisena kuin olen

Yhdenvertaisuuden lisääntymistä

Kokemus yhteisöllisyyden tunteesta

Voimavarojen vahvistumista

Jotain muuta, mitä? _____

FIILIKSESI TÄHÄN MENNESSÄ ESITYSPROJEKTISTA

* Pakollinen

Huono

Tyytymätön

Tyytyväinen

Hyvä

MUITA TERVEISIÄ.

Vapaamuotoisia ajatuksia projektista tähän saakka sekä terveisiä projektin ohjaajille.

Vastauksesi_

LÄHETÄ

Zone Malmi -palautekysely osallistujille

SULJE ESIKATSELU

ESIKATSELU-ZONE MALMI -PALAUTE (TYÖRYHMÄ)

Kysely ZONE MALMI -esiintyjille. Vastaukset käsitellään nimettöminä.

NIMI
Vapaaehtoinen tieto

Vastauksesi...

MIKÄ OLI MIELESTÄSI PARASTA PROJEKTIIN OSALLISTUMISESSA JA ESITYKSEN TEKEMISESSÄ?

Vastauksesi...

MIKÄ OLI IKÄVINTÄ TAI HAASTAVINTA PROJEKTIIN OSALLISTUMISESSA TAI ESITYKSEN TEKEMISESSÄ?
Mitä olisimme voineet tehdä toisin? Missä voisimme vielä kehittyä?

Vastauksesi...

MISSÄ KOET ITSE ONNISTUNEESI?
Ja opitko jotain uutta?

Vastauksesi...

VASTASIKO PROJEKTIIN OSALLISTUMINEN ENNAKKO-ODOTUKSIAI?

Vastauksesi...

ONKO JOTAIN MUUTA MITÄ HALUAISIT VIELÄ SANOA?
Esim. tervetöisiä projektin vetäjille (Lauralle, Jannelle, Aleksille, Jennylle, Fionalle)?

Vastauksesi...

LÄHETÄ

Zone Malmi -esityksen ideointi- ja käsikirjoitustyöpajat

Esityksen ideointi- ja käsikirjoitustyöpajat

Pääroolissa Malmi 2023

Työpajojen suunnittelu ja toteutus: Janne Puustinen.

Työpajan harjoitteet ovat vapaasti sovellettavissa omaan käyttöön.

Lisätiedot: paaroolissamalmi@hkt.fi

Ma 6.3. – ONNENPOTKU

Päivän teema: Onnenpotku

Esittely (10 min)

- hanke, prokkis ja vetäjät
- jokaiselta nimi ja yksi positiivinen adjektiivi Malmista

Lämmittelykeskustelu (20 min)

- Mitä lautapelejä olet elämässäsi pelannut, mikä oli suosikki ja mikä siinä viehätti?
- Keskustele parin kanssa, sitten esitellään kaveri kertomalla hänen suosikkipelistään

Kirjoitustehtävä (10 min)

- Kerro tiiviisti mutta yksityiskohtaisesti onnekaasta sattumuksesta Malmilla/kotinaapurustossasi

Kohtaus/performanssi pienryhmissä, n. 4 henkeä (40 min)

- Esittele sattumuksesi muille
- Ideoikaa kohtaus/performanssi/jotain esityksellistä kaupunkitilaan kertomustenne inspiroimana
 - Voi olla abstrakti tai konkreettinen
 - Missä se tapahtuu? Mahdollisimman konkreettinen tapahtumapaikka?
 - Mitä siinä tapahtuu?
 - Osallistuuko yleisö?
 - Onko puhetta, liikettä, tanssia, musiikkia?
- Esitellä kohtauksenne sanallisesti JA havainnollistakaa sitä jollain tavalla esittäen

Kirjoitustehtävä (5 min)

- Mistä toivot, haaveilet, unelmoit kotinaapurustoosi liittyen?

Iskulauseet pareittain (5 min)

- Mitä Malmi-pelin pelinjohtaja sanoo, kun arpakuution silmäluku näyttää onnenkantamoista
- Esittäkää iskulause!

Ma 13.3. – VASTOINKÄYMINEN

Päivän teema: Vastoinkäyminen

Esittely (5 min)

- hanke, prokkis ja vetäjät
- jokaiselta nimi ja lyhyesti mitä tänään kuuluu

Lämmittelykeskustelu (5-10 min)

- Listatkaa lautapelejä, joita olette pelanneet ja alleviivatkaa ne, joita molemmat ovat pelanneet
- Pari esittelee listansa, käsiäänestys jos muutkin ovat pelanneet

Kirjoitustehtävä (15 min)

- Kerro yksityiskohtaisesti kotiympäristössäsi kokemastasi vastoinkäymisestä
- Jatkoitehtävä: Kehittele tarinaasi jonkinlainen salaperäinen/maaginen/yliluonnollinen elementti

Sanaton esitysidea parin kanssa (15 min)

- Käykää parin kanssa läpi toistenne kertomukset ja kehitelkää jomman kumman tai molempien tarinoiden pohjalta sanaton esitys/kohtaus/performanssi joka tapahtuu jossain julkisessa tilassa
 - o Millaista ääntä? Musiikkia, nauhoitettua puhetta?
 - o Millaisia visuaalisia elementtejä? Pukuja? Rekvisiittaa?
 - o Mitä ja millaista toimintaa? Liikettä? Tanssia? Konkreettista? Abstraktia?
 - o Missä yleisö on? Osallistuuko yleisö?

Toimintaosuus (5 min) – esim. Kolme asiaa, rikkinäinen puhelin, zip-zap-zop

Esitysideoita esittely (10 min)

- Esitelkää esitysideoinne sanallisesti

Legendat (25 min)

- Kaksi paria yhteen
- Muistatteko asuinympäristöönne liittyviä urbaanilegendoja? (henkilöitä joista liikkuu villedä tarinoita, paikkoja joihin liittyy jotain jännää, tapahtumia joista puhutaan) Kirjatkaa ylös!
- Jatkoitehtävä: Tehkää urbaanilegendojen pohjalta kohtaus jossa on 1-2 kertojaa ja 1-2 toimijaa
- Esitetään muille

Kirjoitustehtävä 2: Jos kaikki menisi pieleen (5 min)

- Ajattele kotiympäristöäsi
- Kirjoita viiden minuutin ajan siitä, mitä tarkoittaisi, jos kaikki menisi pieleen

Iskulauseet pareittain (5 min)

- Mitä Malmi-pelin pelinjohtaja sanoo, kun arpakuution silmäluku näyttää vastoinkäymistä
- Esittäkää iskulause!

Ma 20.2. – VALTA**Päivän teema: Byrokratia****Ylistyslaulu (45 min)**

- Etsi paikka korkeintaan n. 200 metrin päästä torista.
- Tarkkaile sitä ja paina mieleesi miltä se näyttää ja millainen fiilis siinä on.
- Ota siitä kuva.
- Tule takaisin viimeistään 18:30.
- Kirjoita oodi, ylistyslaulu, löytämällesi paikalle.

Esittely (5 min)

- hanke, prokkis ja vetäjät
- kerro nimesi ja mikä on se paikka josta kirjoitit
- Lähetä kuva Whatsappiin

Toiminnallinen lämpä (5-10 min)

- Assosiaatorinki
- Swish, bang, boing

Parikeskustelu (5-10 min)

- Muistelkaa tilanteita, joissa olette joutuneet vallankäytön kohteiksi tai "ylikävellyiksi", joku muu on päättänyt puolestasi - tehkää lista
- Muistelkaa tilanteita, joissa itse olette hyötynneet jostakin epäoikeudenmukaisuudesta - tehkää lista
- Muistelkaa tilanteita, joissa olet jollakin tavalla vaikuttanut / yrittänyt vaikuttaa asuinympäristöösi - tehkää lista

Kirjoitustehtävä (10 min)

- Valitse yksi listaamistasi tapauksista ja kirjoita siitä.

Dialogi pareittain (15 min)

- Lue tekstisi parille
- Kirjoittakaa kaksi dialogia, jotka kiteyttävät tarinoiden ytimen - molemmat korkeintaan neljä repliikkiä ja korkeintaan neljä sanaa per repliikki
- Esittäkää dialogit

Iskulauseet pareittain (5 min)

- Mitä Malmi-pelin pelinjohtaja sanoo, kun arpakuution silmäluku näyttää byrokratia-ruutua
- Esittäkää iskulause!

Ma 28.3. – "MALMIN TÄHTI"

Päivän teema: "Malmin tähti"

Esittely (5 min)

- hanke, prokkis ja vetäjät
- kerro nimesi ja yhdistä siihen liike

Toiminnallinen lämpö (5-10 min)

- Arriva, Bojoing, Ay caramba
- Rikkinäinen puhelin

Parikeskustelu (5-10 min)

- Konkreettisia tai symbolisia kruununjalokiviä omasta asuin ympäristöstä/Malmilta
- Jotain säilyttämisen arvoista, jotain mistä et halua luopua
- Listatkaa!

Kirjoitustehtävä (10 min)

- Valitse yksi listaamistasi tapauksista ja kirjoita siitä.
- Keskity tunteisiin, miltä paikan erityisyys tuntuu
- Rakkauskirje? Sinä-muoto

Jaetaan (5 min)

- Lue tekstistäsi yksi lause.

Tauko ja välilämpö (15 min)

- Zip-zap-zop
- Kolme asiaa

Minä ja Malmi (10 min)

- Kirjoita ystävällesi kirje, jossa kuvaillet suhdettasi Malmiin
- "Hei ystävä, minun täytyy kertoa sinulle jotakin."

2-3 hengen ryhmät (10 min)

- Lukekaa tekstit toisillenne
- Käsikirjoittakaa tekstienne inspiroimana tv-/radiomainos, jossa markkinoitte Malmia potentiaalisille uusille asukkaille, ja valmistautukaa esittämään se
- Negatiivinen positiiviseksi, markkinointihenki!

Iskulauseet pareittain (5 min)

- Mitä Malmi-pelin pelinjohtaja sanoo, kun arpakuution silmäluku näyttää Malmin tähti -ruutua
- Esittäkää iskulause!

Ma 3.4. – VIIMEINEN KERTA

Päivän teema: Valta

Epäoikeudenmukaisuus (45 min)

- Tee kävelylenkki n. 200 metrin päästä torista.
- Tarkkaile ympäristöäsi. Näetkö ympärilläsi asioita, jotka kertovat sinulle epäoikeudenmukaisuudesta? Missä ja miten epäoikeudenmukaisuus näkyy?
- Tule takaisin viimeistään 18:30.
- Kirjoita havainnoistasi ja niiden herättämistä ajatuksista.

Esittely (5 min)

- hanke, prokkis ja vetäjät
- kerro nimesi ja mikä on se paikka josta kirjoitit

Toiminnallinen lämpä (5-10 min)

- Arriva, bojoing, ay caramba
- Assosiaatorinki

Miltä vääritys ja epäoikeudenmukaisuus tuntuu? Tyyli vapaa! (10 min)

- Oma näkökulma / empatia
- Tilanteiden tai asioiden kuvaamista ei tarvitse välttää, mutta keskity tunteisiin!

Jaetaan (5 min)

- Lue tekstistäsi yksi lause.

Etapit (20 min)

- Eri puolilla tilaa fläppipapereita
 1. Valta, symboleita (piirrä tai kirjoita)
 2. Onni, symboleita (piirrä tai kirjoita)
 3. Epäonni, symboleita (piirrä tai kirjoita)
 4. Aarre, symboleita (piirrä tai kirjoita)
 5. Valta, sananlaskuja/iskulauseita/huudahduksia
 6. Onni, sananlaskuja/iskulauseita/huudahduksia
 7. Epäonni, sananlaskuja /iskulauseita / huudahduksia
 8. Aarre, sananlaskuja / iskulauseita / huudahduksia
 9. Malmi-pelin nimi? Minkä nimiset joukkueet peliä pelaavat?
 10. Unelmieni korttelissa olisi.../Unelmieni korttelissa haluaisin...

Loppupiiri (10 min)

- Fiiliksiä tähänastisesta
- Pääsiäistäuko ja sitten jatkuu (ke 12.4. lukuharjoitus)

Zone Malmi -katsojakysely

SULJE ESIKATSELU
ESIKATSELU-ZONE MALMI - PALAUTEKYSELY/FEEDBACK FORM
×

NIMI JA IKÄ / NAME AND AGE
vapaehtoinen tieto / a voluntary info

Vastauksesi...

ESITYSPÄIVÄ / THE DATE OF THE SHOW
* Pakollinen

7.6.23 (pääharjoitus)	8.6.23	9.6.23	12.6.23	14.6.23	15.6.23	19.6.23	20.6.23
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

KUULIN ESITYKSESTÄ... / I HEARD ABOUT THE SHOW...
* Pakollinen

Tutulta, perheenjäseneltä / from a friend or a family member

Sain kutsun esitykseen / I got an invitation.

Näin julisteen tai flyerin / I saw a poster or a flyer.

Tapahtuman kotisivuilta tai somesta / From the website or the social media channels

Jostain muualta, mistä? _____
Other option?

ASUINPAIKKASI / YOUR HOME REGION
Suhteessa Malmiin.
* Pakollinen

Asun Malmilla / I live in Malmi

Asun Malmin lähialueella (noin 5km säteellä Malmista) / I live in neighbouring area (about 5 kilometers from Malmi)

Asun 5-10 km päässä Malmista / I live 5-10 kilometers from Malmi

Asun yli 10 km päässä Malmista / I live over 10 kilometers from Malmi

MILLAISIA MIELIKUVIA SINULLA ON MALMISTA PAIKKANA? WHAT DO YOU THINK ABOUT MALMI AS A REGION?
* Pakollinen

Vastauksesi...

MUUTTIKO ZONE MALMI -ESITYS KÄSITYSTÄSI MALMISTA ALUEENA? DID THE ZONE MALMI -PERFORMANCE CHANGE YOUR OPINION ABOUT THE MALMI REGION?
* Pakollinen

Vastauksesi...

PALAUTETTA ESITYKSESTÄ / FEEDBACK FROM THE SHOW
Voit myös lähettää terveisiä esitykselle ja esityksen työryhmälle. You can also send greetings for the performers and for the artistic crew.

Vastauksesi...

LÄHETÄ